

РЕСПУБЛИКА
ТАТАРСТАН

СОВЕТ ШЕМОРДАНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
САБИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО
РАЙОНА

422050, Республика Татарстан,
Сабинский район,
с. Шемордан, ул. Лермонтова, 2
тел. (84362) 3-21-44

ТАТАРСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ

САБА МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ ШЭМЭРДЭН АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

422050, Татарстан Республикасы,
Саба районы,
Шэмэмрдэн авылы, Лермонтов
урам, 2 йорт
тел. (84362) 3-21-44

e-mail: Shmd.Sab@tatar.ru

РЕШЕНИЕ
17.12.2021 г.

КАРАР
№ 29

“Татарстан Республикасы Саба муниципаль
районы Шэмэрдэн авыл жирлеге” муниципаль
берәмлек Уставын раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131 номерлы Федераль законның 44 нче маддәсе, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 7 статьясы, Шэмэрдэн авыл жирлеге Советы тарафыннан 2021 елның 9 декабрэндә кабул ителгән ачык тыңлаулар нәтижэләрен исәпкә алып, Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шэмэрдэн авыл жирлеге Советы

КАРАР КЫЛДЫ:

1. «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының Шэмэрдэн авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын кабул итәргә кушымта нигезендә.

2. «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шэмэрдэн авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын һәм Шэмэрдэн авыл жирлеге Советы карарларын үз көчен югалткан дип танырга:

- 27.08.2012 елгы № 23 " Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шэмэрдэн авыл жирлеге Уставы турында»;

- 23.12.2014 елгы № 38 " Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шэмэрдэн авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында»;

- 04.03.2016 елгы № 8 " Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шэмэрдэн авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында»;

- 24.09.2018 елгы №24 «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шэмэрдэн авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында»;

- 25.10.2019 елгы № 29 " Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шэмэрдэн авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында» өлеге карар үз көченә кәргән мизгелдән.

3. Өлеге карарны «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасы хокукий мәгълүмат рәсми порталында түбәндәге адрес буенча бастырып чыгарырга: <https://pravo.tatarstan.ru> һәм Татарстан Республикасы

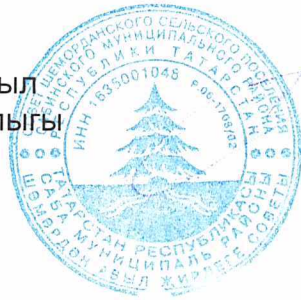
Саба муниципаль районы Шәмәрдән авыл җирлегенең махсус мәгълүмат стендларында түбәндәге адреслар буенча урнаштыру юлы белән халыкка хәбәр итәргә: ТР, Саба районы, Шәмәрдән авылы, Яшьлек урамы, 8 нчы йорт; ТР, Саба районы, Мичәнбаш авылы, Совет урамы, 31 йорт; ТР, Саба районы, Кырбаш авылы, Гагарин урамы, 26 нчы йорт.

4. Әлеге карар гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

5. Әлеге карарны Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шәмәрдән авыл җирлеге муниципаль берәмлеге Уставын дөүләт теркәве өчен законнарда билгеләнгән тәртиптә Россия Федерациясе юстиция Министрлыгының Татарстан Республикасы буенча идарәсенә җибәрергә.

6. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемә калдырам.

Шәмәрдән авыл
җирлеге башлыгы

А. Н.Гәрәев

Татарстан Республикасы Саба муниципаль
районы Шәмәрдән авыл җирлеге
Советының 2021 елның 17 декабрендә
№ 29 карары белән кабул ителде

Татарстан Республикасы Саба муниципаль
районы Шәмәрдән авыл җирлеге башлыгы
_____ А. Н.Гәрәев

**"Татарстан Республикасы Саба муниципаль
районы Шәмәрдән авыл җирлеге"
муниципаль берәмлек
УСТАВЫ**

I бүлек. Гомуми нигезләмәләр

1 статья. Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шәмәрдән авыл җирлеге муниципаль берәмлегенә исеме һәм хокукый статусы

1. «Шәмәрдән авыл җирлеге» муниципаль берәмлегенә авыл җирлеге статусы бирелде.

2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме – «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шәмәрдән авыл җирлеге» (алга таба – текст буенча-Авыл җирлеге).

3. «Саба муниципаль районы Шәмәрдән авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Саба муниципаль районы составына керә.

2 статья. Җирлекнең территорияль төзелеше

1. Җирлек составына түбәндәге торак пунктлар керә: Шәмәрдән авылы, Мичәнбаш авылы, Кырбаш авылы.

2. Җирлекнең административ үзәге булып Шәмәрдән авылы торак пункты санала.

3. Җирлек чикләре «Саба муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 38–ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

4. Җирлек территориясә составына милек рәвешләренә һәм максатчан билгеләнешенә карамастан, җирләр керә.

5. Җирлек чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Законы нигезендә гамәлгә ашырыла.

3 статья. Халыкның җирлектә җирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Җирлектә җирле үзидарә Россия Федерациясә гражданны тарафыннан җирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка рәвешләрендә, шулай ук әлеге Уставта каралган сайлау һәм башка җирле үзидарә органнары аша гамәлгә ашырыла.

2. Гражданныр җирле үзидарәне гамәлгә ашыруга турыдан-туры, шулай ук үз вәкилләре аша жәнесе, расасы, милләте, теле, чыгышы, мелкәти һәм вазифаи хәле, дингә, инануларына, жәмәгать берләшмәләренә каравына бәйсез рәвештә тигез хокуклы.

Җирлек территориясендә даими яки нигездә яшәүче чит ил гражданныр җирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенә халыкара килешүләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

3. Гражданныр турыдан-туры җирле үзидарә органнарына һәм җирлекнең җирле үзидарәнең вазыйфаи затларына мерәжәгать итәргә, җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүмат алырга хокуклы.

4. Җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылучы документлар һәм материаллар белән танышу, шулай ук, әгәр законда башкача каралмаган булса, гражданныр тарафыннан җирлекнең җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында башка тулы һәм дерес мәгълүмат алу мемкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

5. Җирлекнең җирле үзидарә органнары массакуләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән гражданнырга җирлек һәм аның аерым территорияләрен

үстөрүнөң иң меһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эше, халыкка терле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр чөлтөрөн үстөрү, социаль ташламалар, жәмәгать тәртибен саклауның торышы һәм табиғый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында даими рәвештә хәбәр итәләр.

6. Гражданныр, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, судта жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмауларына) шикаять бирергә хокуклы.

4 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасы

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасына Жирлек Советы, Жирлек Башлығы, Жирлекнең Башкарма комитеты, Жирлекнең Ревизия комиссиясе һәм әлегә Устав нигезендә тезелә торган башка органнар керә.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлегә Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән башкарыла.

5 статья. Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре

1. Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) Жирлекнең бюджет проектын тезү һәм карау, Жирлекнең бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту, жирлек бюджеты үтәлеше турындагы хисапны тезү һәм раслау;

2) Жирлекнең жирле салымнарын һәм жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;

3) Жирлекнең муниципаль милкендәге мелкәтенә ия булу, аннан файдалану һәм эш итү;

4) Жирлекнең торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын тәэмин итү;

5) жирлек халкын элементә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм кенкүреш хезмәте күрсәтү белән тәэмин итү ечен шартлар тудыру;

6) жирлек халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү һәм ял оештыру ечен шартлар тудыру;

7) жирлекнең территориясендә физик культура, мектеп спорты һәм массакүләм спорт үсеше ечен шартлар булдыру, Жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткөрүне оештыру;

8) жирлекнең архив фондларын формалаштыру;

9) Жирлекнең территориясен тезекләндерү кагыйдәләрен раслау, тезекләндерү елкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, аның предметы булып, жирлек территориясен тезекләндерү кагыйдәләрен үтәү, социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларының һәм күрсәтелә торган хезмәтләренә инвалидларга үтемләеген тәэмин итү таләпләрен үтәү, әлегә кагыйдәләр нигезендә жирлек территориясен тезекләндерүне оештыру тора.;

10) адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл чөлтәре элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларынан, региональ яки муниципальара әһәмияттәге автомобиль юлларынан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге автомобиль юлларынан тыш) исемнәр бирү, жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементлары атамаларын бирү, мондый атамаларны үзгәртү, юкка чыгару, дәүләт адреслы реестрында мәгълүмат урнаштыру;

11) авыл хужалыгы житештерүен үстөрүгә ярдәм итү, кече һәм урта эшкуарлыкны үстөрү ечен шартлар тудыру;

12) жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

13) жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеген ечен шартлар тудыру;

14) каты коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым туплану) һәм транспортлау эшчәнлеген оештыруда катнашу;

15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм күмү урыннарын карап тоту;

16) Жирлекнең чикләрендә халыкны су белән тәэмин итү, ташландык суларны агызу, халыкны ягулык белән тәэмин итүне оештыру, Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә;

17) Жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген;

18) милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, Жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклап калу һәм үстерүгә, мигрантларны социаль һәм мәдәни адаптацияләүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауға юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру ечен шартлар тудыру.;

19) жирлек халыкның масса күләм ял итү ечен шартлар тудыру һәм халык күпләп ял итә торган урыннарын тезекләндерүне оештыру, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полсаларына иреккә үтәп керүне тәэмин итү.

20) Россия Федерациясе гражданның законнары нигезендә үз белдегә белән тезелгән корылманы сүтү, үз белдегә белән корылган корылманы сүтү яки аны рехсәт ителгән тезелеш, үзгәртеп кору, жирдән файдалану һәм тезелеш кагыйдәләре белән билгеләнгән капитал тезелеш объектларының чик параметрларына, территорияне планлаштыру документларына яисә федераль законнарда билгеләнгән капитал тезелеш объектлары параметрларына мәжбүри таләпләргә туры китерү турында Карар кабул итү;

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары, Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә, жирлек бюджетыннан Саба муниципаль районы бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар хисабына, жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү буенча үз вәкаләтләренә бер елешен гамәлгә ашыру ечен, Саба муниципаль районы жирле үзидарә органнары белән килешүләр тезергә хокуклы.

3. Жирлекнең территориясен тезекләндерү мәсьәләләргә жайга сала:

1) гомуми файдаланудагы территорияләргә карап тоту һәм мондый территорияләрдән файдалану тәртибе;

2) биналарның, тезелмәләргә, корылмаларның фасад һәм киртәләү конструкцияләргә тышкы тере;

3) тезекләндерү элементларын проектлау, урнаштыру, карап тоту һәм торгызу, шул исәптән жир эшләргә башкарганнан соң да.;

4) муниципаль берәмлек территориясен, биналарны, тезелмәләргә, корылмаларны архитектура яктылыгын да кертеп, яктыртуны оештыру.;

5) торак пунктлар чикләрендә урнашкан газоннар, чөчөк түтәлләргә һәм үлән үсемлекләргә биләп торган башка территорияләргә булдыру, карап тоту, торгызу һәм саклау тәртибен дә кертеп, муниципаль берәмлек территориясен яшелләндерүне оештыру;

6) муниципаль берәмлек территориясендә мәгълүмат урнаштыру, шул исәптән урам исемнәргә һәм йорт номерлары, элмә такталары куелган күрсәткечләр урнаштыру;

7) балалар һәм спорт майданчыкларын, хайваннарны урамда йертү ечен майданчыклар, парковкалар (парковка урыннары), кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту;

8) хәяүлеләр коммуникацияләрен, шул исәптән тротуарларны, аллеяларны, юлларны, сукмакларны оештыру;

9) күрсәтелгән территория буенча инвалидларның һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәренә тоткарлыксыз хәрәкәт тәэмин итү максатларында муниципаль берәмлек территориясен тизекләндерү;

10) муниципаль берәмлек территориясен, шул исәптән кышкы чорда жыештыру;

11) яңгыр сулары агынтыларын оештыру;

12) жир эшләрен үткөрү тәртибе;

13) биналарның, тезелмәләрен, корылмаларның, жир кишәрлекләрен (милекчеләреннән һәм (яки) башка законлы хужаларының (мондый йортлар чикләре буенча тезелмәгән жир кишәрлекләре милекчеләреннән һәм (яки) башка законлы хужаларынан тыш) тирә-юнь территорияләрен карап тотуда катнашу;

14) Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртип нигезендә тирә-юнь территорияләре чикләрен билгеләү;

15) муниципаль берәмлек территориясен бәйрәмчә рәсмиләштерү;

16) муниципаль берәмлек территориясен тизекләндерү буенча чараларны гамәлгә ашыруда гражданныр һәм оешмаларның катнашу тәртибе.

6 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының Жирлекләренәң жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итүгә хокуклары

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хокуклы:

1) жирлек музейларын булдыру;

2) жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;

3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнашу;

4) жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни мохтариятләренәң хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру ечен шартлар тудыру;

5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм итү һәм жирлек территориясендә милләтара менәсәбәтләр елкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;

6) жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләренә һәм учреждениеләренә мобилизацион әзерләү чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнашу;

7) муниципаль янгын сагы булдыру;

8) туризмны үстөрү ечен шартлар тудыру;

9) кеше хокукларын тәэмин итүгә жәмәгать контролен һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтүне гамәлгә ашыручы ижтимагый күзәтчелек комиссияләренә ярдәм күрсәтү;

10) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү;

11) торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча гражданнырга муниципаль торак фондыннан торак урыннары бирү;

12) Жирлек территориясендә яшәүче хужаларсыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыру;

13) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 2016 елның 23 июнәндәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау елкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;

14) инвалидлар, сәламәтлекләре чикләнгән затлар, адаптив физик культура һәм адаптив спорт үсешенә ярдәм күрсәтү;

15) «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы Россия Федерациясә Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру;

16) полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорында торак урыны бирү;

17) алкогольле, наркотик яки башка токсик исерек хәлдә булган затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру.

2. Жирле үзидарә органнары, әгәр федераль законнарда каралса, башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары компетенциясенә кермәгән һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән аларның компетенциясеннән тешереп калдырылмаган башка мәсьәләләрне хәл итәргә, башка дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы («Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 19 статьясы нигезендә аларга тапшырылмаган), Россия Федерациясә бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм түләүләрнең естәмә нормативнары буенча салым керемнәреннән тыш, жирле бюджетлар керемнәре исәбенә.

7 статья. Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

8 статья. Авыл жирлегә жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мәнәсәбәтләре

Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасындагы үзара мәнәсәбәтләр аша гамәлгә ашырыла:

1) Жирлекнең жирле үзидарә органнарының социаль-икътисадый үсешенә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда катнашуы;

2) Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында шартнамәләр (киләшүләр) тезү;

3) даими яисә вакытлыча координацияләү, консультатив, киңәшмә һәм башка эш органнарын булдыру;

4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында жирлек Советының закон чыгару инициативасы;

5) законнарда билгеләнгән башка хезмәттәшлек формалары.

9 статья. Муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу

1. Жирлектә муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне, муниципаль хезмәткәр статусын билгеләү, муниципаль хезмәт үтү шартнары һәм тәртибе «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 2 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль

законы, муниципаль хезмэт турында Татарстан Республикасы Кодексы, өлеге Устав һәм башка муниципаль хокукый актлар белән гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль хезмэттән эштән киткәндә, тиешле еллар эшлэгән ечен пенсиягә чыгуга бәйле рәвештә, муниципаль хезмэт стажы булган очракта, аның тиешле еллар эшлэгән ечен пенсия билгеләү ечен тиешле елда исәпләнгән муниципаль хезмэт вазыйфасы буенча айлык акчалата кереме биш тапкыр бирелә торган күләмдә түләнә:

- 2020 елда 17 ел,
- 2021 елда 17 ел 6 ай,
- 2022 елда 18 ел,
- 2023 елда 18 ел 6 ай,
- 2024 елда 19 ел,
- 2025 елда 19 ел 6 ай,
- 2026 һәм аннан соңгы елларда 20 ел һәм муниципаль хезмэтнең һәр киләсе тулы елына – естәмә 0,5 акча эчтәлегә буенча, әмма муниципаль хезмәткәрнең акчалата кереме уннан да артмаган күләмдә.

Муниципаль хезмэт стажы муниципаль хезмәткәрне муниципаль хезмәттән азат иткән кенгә билгеләнә.

3. Муниципаль хезмәткәр үлгән очракта, аның гаиләсенә ул биләгән вазыйфасы буенча еллык акчалата пособие түләнә. Күрсәтелгән пособиене түләү тәртибе һәм шартлары Саба муниципаль районы Советы карары белән билгеләнә.

II бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАНАРЫНЫҢ ХАЛЫК ТАРАФЫННАН ТУРЫДАН-ТУРЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРЫЛУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУЫ ФОРМАЛАРЫ

10 статья. Жирле үзидарә органнарының халык тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашырылу һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы формалары

Жирлек халкы турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыра һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндөгә формаларда катнаша:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль сайлаулар;
- 3) Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Жирлек башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү;
- 4) Жирлек чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 5) гражданның хокукый инициативасы;
- 6) территорияль иҗтимагый үзидарә;
- 7) гавами тыңлаулар, иҗтимагый фикер алышулар;
- 8) гражданның җыелышы;
- 9) гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы);
- 10) халык җыены;
- 11) гражданның сораштыру;
- 12) жирле әһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикере алышуы;
- 13) иҗтимагый (консультатив) советлар тезү;
- 14) жирле үзидарә органнарына гражданның мерәҗәгатьләре;
- 15) инициативалы проектлар;
- 16) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалар.

11 статья. Жирле референдум

1. Жирле референдум федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә халык тарафыннан турыдан-туры жирле әһемияттәге мәсьәләләргә хәл итү максатларында үткәрелә.

2. Жирле референдум жирлекнең бетен территориясендә, 12.06.2002 елның № 67-ФЗ «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» Федераль законы һәм «Жирле референдум турында» 24.03.2004 ел, № 23-ТРЗ Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 елның № 131-ФЗ Федераль законда каралган үзгәртүләргә исәпкә алып үткәрелә.

3. Жирле референдумда яшәү урыны Жирлек чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданны катнашырга хокуклы. Россия Федерациясенең халыкара килешүләргә нигезендә һәм законда билгеләнгән тәртиптә Жирлек территориясендә даими яшәүче чит ил гражданны да Россия Федерациясе гражданны кебек үк жирле референдумда катнаша. Россия Федерациясе гражданны яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдөрү нигезендә жирле референдумда катнаша.

4. Жирле референдум билгеләү турындагы карар Жирлек Советы инициативасы белән кабул ителә:

- 1) жирле референдумда катнашу хокукына ия гражданны;
- 2) уставлары федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда төркәлгән сайлау берләшмәсе, башка иҗтимагый берләшмә, сайлаулар һәм (яки) референдумнарда катнашуны күздә тоткан, алар Федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда төркәлгән;
- 3) Жирлек Советы һәм авыл жирлегә Башлыгы, тәкъдим ителгән яки бергә.

5. Әлеге статьяның 4 еләшендә күрсәтелгән гражданны, сайлау берләшмәләргә, башка иҗтимагый берләшмәләргә инициативасы буенча жирле референдумны билгеләү шарты булып, әлеге инициативага ярдәм итү ечен имза җыю тора, алар саны Жирлек территориясендә төркәлгән референдумда катнашучылар саныннан биш процент тәшкил итәргә тиеш, ләкин 25 имзадан да ким булмаска тиеш.

6. Референдум үткөрү инициативасы Жирлек Советы һәм авыл жирлегә Башлыгы белән берлектә жирлек Советы карары һәм Жирлекнең Башкарма комитеты карары белән рәсмиләштерелә.

7. Жирлек Советы жирле референдумны жирлек советына документлар кергән кеннән 30 кен эчендә билгели, алар нигезендә жирле референдум билгеләнә.

Жирле референдум жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән сикта билгеләнмәгән очракта, референдум гражданны, сайлау берләшмәләргә, жирлек Башлыгы, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясе яки Саба муниципаль районы прокуроры мәрәжәгәте нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд билгеләгән жирле референдум Жирлекнең Сайлау комиссиясе тарафыннан оештырыла, ә аны үткөрүне тәмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең башкарма органы яки суд тарафыннан жирле референдум үткөрүне тәмин итү йекләнгән башка орган тарафыннан гәмәлгә ашырыла.

8. Тавыш бирү нәтижәләргә һәм жирле референдумда кабул ителгән карар жирлекнең торақ пунктлары территорияләрендә махсус мәгълүмат сикдларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 еләшендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткереләргә) тиеш.

9. Жирле референдумда кабул ителгән карар Жирлек территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазыйфаи затлары яки жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

10. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирле референдумда кабул ителгән карарның өлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләрне чикләү нигезендә үтәләшен тәэмин ителәр.

11. Жирле референдум үткөрү, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карарга гражданныр, жирле үзидарә органнары, Саба муниципаль районы прокуроры, федераль закон белән дәүләт хакимияте органнары тарафыннан суд тәртибендә шикаять бирелергә мемкин.

12 статья. Муниципаль сайлаулар

1. Жирлектә муниципаль сайлаулар гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә, яшерен тавыш биргәндә, жирлек Советы депутатларын сайлау максатында үткөрелә.

2. Жирлек Советы депутаты итеп тавыш бирү кенәндә 18 яшькә житкән һәм сайлау хокукына ия Россия Федерациясе гражданы сайлана ала.

3. Муниципаль сайлаулар жирлек Советы тарафыннан билгеләнә. Муниципаль сайлауларны билгеләү турындагы карар 90 кеннән дә соңга калмыйча һәм тавыш бирү кененә кадәр 80 кеннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш. Күрсәтелгән карар массакуләм мәгълүмат чараларында рәсми рәвештә кабул ителгән кеннән 5 кеннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга тиеш.

Федераль законда билгеләнгән очракларда муниципаль сайлаулар жирлекнең сайлау комиссиясе яисә суд тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль сайлауларны әзерләү һәм үткөрү сайлау комиссияләренә аларның компетенциясе кысаларында йекләнә.

5. Жирлек советына депутатлар сайлау «Россия Федерациясе гражданнырның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының теп гарантияләре турында» 12.06.2002 елның №67-ФЗ Федераль законы, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән тәртиптә үткөрелә.

6. Жирлек Советы депутатлары сайлау округына сайлаучылар вәкиллегең уртача нормасы нигезендә тезелә торган бер мандатлы сайлау округлары буенча сайлана.

7. Теркәлгән кандидат бер мандатлы сайлау округы буенча сайланган дип тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның күпчелек тавышын алган.

Әгәр Жирлек Советына депутатлар сайлауда бер мандатлы сайлау округында тавыш бирү бер кандидатура буенча үткөрелсә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның 50 проценттан да ким булмаган тавышын жыйган кандидат сайланган дип санала. Теркәлгән кандидатлар тарафыннан тигез тавыш белән теркәлгән кандидат сайланган дип санала.

8. Жирлек Советы депутатларын сайлау нәтижеләре Жирлек торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә өлеге Уставның 73 статьясындагы 9 еләшендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

13 статья. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү

1. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы өгъзасы, Жирлек башлыгы сайлаучылар тарафыннан гамәлдәге законнарда һәм әлеге Уставта билгеләнгән нигезләр буенча һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

2. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы өгъзасы, Жирлек Башлыгы чакыртып алуның нигезләре булып, суд тәртибидә расланган конкрет хокукый карарлар яисә депутатның үзенә карата ышаныч уята торган һәм депутат вазыйфаларын, жирле үзидарәнең сайланулы органы өгъзасы вазыйфаларын яисә Жирлек Башлыгы вазыйфаларын үтәмәүдә, депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы өгъзасы яисә Жирлек Башлыгы статусына туры килми торган гамәлләр кылуда һәм Россия Федерациясенең Конституциясенә башка бозылуында чагыла, Татарстан Республикасы Конституция, Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукый актлары, әлеге Устав һәм башка муниципаль норматив хокукый актлар.

3. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы өгъзасы, Жирлек Башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү халык инициативасы белән үткөрелә.

4. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы өгъзасы, Жирлек Башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын тәкъдим итү һәм аны яклауга гражданның имзаларын жыю ечен кимендә 10 кеше муниципаль сайлауларда катнашу хокукына ия инициатив теркем тезелә.

5. Инициатив теркем инициатив теркемне теркәү турындагы үтенеч белән Жирлекнең Сайлау комиссиясенә мерәжәгать итә. Инициатив теркем үтенечнамәсендә, аны чакыртып алу ечен нигез булып торучы Жирлек Советы депутатының, жирле үзидарәнең сайланулы органы өгъзасының, Жирлек Башлыгының конкрет хокукка каршы каршы карарына яисә гамәлгә (гамәл кылмавына) күрсәтмәсе булырга тиеш, аның фикере, әтисенәң исеме, туган датасы һәм урыны, паспортны яки гражданның паспортын алмаштыручы документның сериясе, номеры һәм датасы, аны биргән органның исеме яисә кодын күрсәтеп, шулай ук инициатив теркемнең һәр өгъзасының һәм аның исеме белән жирлек территориясендә эш итәргә вәкаләтле затларның яшәү урыны күрсәтелергә тиеш. Инициатив теркемнең үтенечнамәсе күрсәтелгән теркемнең барлык өгъзалары тарафыннан имзаланырга тиеш. Үтенечнамәгә депутатның күрсәтелгән хокукка каршы карары яисә гамәле (гамәл кылмавы) расланган суд карары беркетелгән булырга тиеш.

6. Инициатив теркемне теркәү, имзалар жыю, Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы өгъзасы, Жирлек Башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын хуплау ечен жирле референдум үткөрү ечен законда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы өгъзасы, Жирлек Башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябриндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып, жирле референдум үткөрү ечен законда билгеләнгән тәртиптә үткөрелә.

8. Жирлекнең сайлау комиссиясенең инициатив теркемнең үтенечнамәсен караганда, Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы өгъзасы чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләнгәндә, Жирлек Советы тарафыннан тиешле депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы өгъзасы, Жирлек Башлыгы аны чакыртып алу ечен нигез буларак куела торган шартлар буенча аңлатмалар бирергә, кирәкле документлар тапшырырга хокуклы. Күрсәтелгән депутат, жирле үзидарәнең сайлау органы өгъзасы, Жирлек Башлыгы Сайлау комиссиясенең, Жирлек Советы утырышлары уздырылган кенгә кадәр еч

көннән дә соңга калмыйча аларны үткөрү вакыты һәм урыны турында язмача хәбәр ителергә тиеш.

9. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайлау органы әгъзасы, Жирлек Башлыгы аны чакыртып алу буенча тавыш биргәндә, сайлаучыларга аны чакыртып алу ечен нигез буларак куелган шартлар буенча аңлатмалар бирү максатларында инициативалы теркем белән тигез нигезләрдә агитация алып бару хокукына ия.

10. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайлау органы әгъзасы, Жирлек Башлыгы чакыртып алынган дип санала, әгәр чакыртып алу ечен тиешле сайлау округында теркәлгән сайлаучыларның яртысыннан да ким булмаган елеше тавыш бирсә.

11. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Жирлек Башлыгын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләре Жирлек торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 елешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

12. Жирлекнең Сайлау комиссиясе чакыртып алу буенча тавыш бирүгә рәсми йомгак ясаганнан соң биш кен эчендә инициатив теркемне, Жирлек Советына һәм тиешле Жирлек Советының депутатына, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасына, Жирлек Башлыгына аны чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләре турында язмача хәбәр итә.

14 статья. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Чикләрен үзгәртү, Жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның әлеге чикләрен үзгәртүгә ризалыгын алу, Жирлекне үзгәртеп кору максатларында үткәрелә.

2. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү Жирлекнең бетән территориясендә яисә аның территориясе елешендә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очракларда үткәрелә.

3. Жирлек чикләрен үзгәртү, Жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының теп гарантияләре турында» 12.06.2002 ел, №67-ФЗ Федераль законы һәм «Жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 елның №131-ФЗ Федераль законда каралган үзенчәлекләрен исәпкә алып үткәрелә.

4. Жирлек чикләрен үзгәртү, Жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда Жирлек халкының яртысыннан артыгы яки Жирлекнең сайлау хокукына ия булган елешендә катнашса, узган дип санала. Жирлек чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, Жирлекне үзгәртеп кору, әгәр күрсәтелгән үзгәрешләр ечен үзгәртеп кору тавыш бирүдә катнашкан халыкның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, алынган дип санала.

5. Чикләрен үзгәртү, Жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижәләре һәм кабул ителгән карарлар Жирлекнең торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 елешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

15 статья. Гражданнарның хокукый инициативасы

1. Гражданнар өлеге Уставта һәм Жирлек Советының норматив хокукый актында билгеләнгән тәртиптә хокукый инициативага хокуклы.

2. Сайлау хокукына ия булган гражданнарның инициатив теркеме сайлау хокукына ия булган жирлек халкы саныннан 3 проценттан артмаган санда хокукый инициатива белән чыгыш ясарга мөмкин.

3. Хокукый инициативаны гамәлгә ашыру максатларында гражданнар хокуклы:

- яшәү (эш) урыны буенча гражданнар жыелышларын һәм хокукый чыгару инициативасы турында фикер алышу һәм тәкъдим итү буенча башка күмәк чаралар оештырырга һәм үткәргә;
- хокукый инициативаны тәкъдим итүгә ярдәм итү ечен имзалар жыю буенча инициативалы теркемнәр булдыру;
- Жирлек халкының имзаларын жыю һәм законнарга каршы килми торган ысуллар белән хокук чыгару инициативасын яклап агитация алып бару.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары гражданнарга хокукый инициативаны гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты Жирлек Советы, аның ачык утырышында, өлеге Уставта билгеләнгән компетенциясе нигезендә Жирлек Башлыгы тарафыннан аны керткән кенән еч ай эчендә мәжбүри каралырга тиеш.

6. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты караганда гражданнарның инициатив теркеме вәкилләренә үз позициясен белдерү мөмкинлегә тәмин ителәргә тиеш.

7. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты карау процедурасы Жирлек Советы Регламенты, Жирлек Башлыгының, Жирлекнең Башкарма комитетының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты карау нәтижеләре буенча кабул ителгән дәлилләнгән карар рәсми рәвештә аның инициатив теркеменә кәргән гражданнарга язма рәвештә житкереләргә тиеш.

16 статья. Территориаль иҗтимагый үзидарә

1. Жирлектә территориаль иҗтимагый үзидарә турыдан-туры халык тарафыннан гражданнар жыелышлары һәм конференцияләре үткәргү юлы белән, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә органнары булдыру юлы белән гамәлгә ашырыла.

2. Территориаль иҗтимагый үзидарә гражданнар яшәешенең түбәндәге территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла ала: күп фатирлы торак йорт подъезды; күп фатирлы торак йорт; торак йортлар теркеме; торак микрорайон; авыл жирлегә булмаган авыл торак пункты; гражданнарның башка яшәү территорияләре.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре тиешле территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория, башка шундый ук территория составына керә алмый.

5. Территориаль иҗтимагый үзидарә аның уставы нигезендә юридик зат була ала һәм коммерциячел булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

6. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставында билгеләнә:

- 1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;
- 2) Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә максатлары, бурычлары, формалары һәм теп юнәлешләре;
- 3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, хокуклары һәм бурычлары, вәкаләтләре вакыты;
- 4) карарлар кабул итү тәртибе;
- 5) мелкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мелкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм файдалану тәртибе;
- 6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

7. Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегә мәсьәләләре буенча гражданнар җыелышлары, конференцияләре аның уставы нигезендә чакырыла.

8. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар җыелышы, әгәр анда уналты яшькә җиткән тиешле территориядә яшәүчеләрнең ечтән береннән дә ким булмаган елеше катнашса, хокуклы дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналты яшькә җиткән тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә ечтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар җыелышының, конференцияләренә аерым вәкаләтләренә керә:

- 1) территориаль ижтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;
- 2) территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр кертү;
- 3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарын сайлау;
- 4) территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә теп юнәлешләрен билгеләү;;
- 5) территориаль ижтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтелеше турындагы хисапны раслау;
- 6) территориаль ижтимагый үзидарә органнары эшчәнлегә турындагы хисапларны карау һәм раслау.

10. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары:

- 1) тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен төкәдим итәләр;
- 2) гражданнарның җыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтелешен тәэмин итәләр;
- 3) территорияне карап тоту, тезекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгәтләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, шулай ук Жирлекнең Башкарма комитеты белән килешү нигезендә Жирлек бюджеты акчаларын кулланып башкара алалар;
- 4) жирле үзидарә органнарына (Жирлек Советына, Жирлек Башлыгына һәм Жирлекнең Башкарма комитетына) әлегә органнар һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль норматив хокукый актлар проектларын кертергә хокуклы.

11. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе әлегә Устав һәм Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

17 статья. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру максатларында, Жирлекнең жирле үзидарә органнары инициативасы белән, территориаль ижтимагый үзидарә Уставы проектын эшләүне һәм территориядә яшәүче гражданнарның җыелышларын оештыруны гамәлгә ашыручы инициатив теркем оештырыла, аның

чикләрендә өлеге территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотыла.

2. Гражданныр жыелышы жырлекнең тиешле территориясендә территорияль ижтимагый үзидарә оештыру турында карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйлә мәсьәләләр буенча Жирлек Советында гражданныр жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле вәкилле (вәкилләрен) билгели.

3. Территорияль ижтимагый үзидарә территорияль ижтимагый үзидарә уставы теркәлү вакытыннан бирле Жирлек Советы тарафыннан гамәлгә куелган дип санала.

18 статья. Территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү ечен гражданныр жыелышының вәкаләтле вәкилле (вәкаләтле вәкилләре) Жирлек Башлыгына тапшырыла:

- 1) территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында гражданныр жыелышының барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган гариза;
- 2) территорияль ижтимагый үзидарә оештыру турында карар кабул ителгән гражданныр жыелышының беркетмәсе, анда, фамилиясен, исемен, өтисенәң исемен, туган кенен, сериясен, паспорт бирү номерын һәм датасын, гражданин паспортын алыштыручы документны, һәр вәкаләтле вәкиллең яшәү урыны адресын күрсәтеп, гражданныр жыелышының беркетмәсе;
- 3) территорияль ижтимагый үзидарә уставының ике несхәсе.

2. Башка документларны тапшыру турындагы таләп, өлеге статьяның 1 еләшендә билгеләнгән документлардан тыш, рәхсәт ителми.

Вәкаләтле вәкилле документлар алу ечен, исемлек һәм аны алу датасы күрсәтелгән расписка бирелә.

3. Жирлек Башлыгы территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турындагы документлар кергән кеннән ике атна эчендә аның уставын теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында Жирлек Советы карары проектын алдан карауны һәм әзерләүне оештыра.

4. Гражданныр жыелышының вәкаләтле вәкилләре территорияль ижтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм Жирлек Советы утырышында киңәш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы.

5. Жирлек Советы территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында карар кабул итә өлеге статьяның 1 еләшендә күрсәтелгән документларны алганнан соң 30 кен эчендә Жирлек Башлыгы тарафыннан. Уставны теркәүдән баш тарту мотивлаштырылган булырга тиеш.

6. Территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту ечен территорияль ижтимагый үзидарә уставы нормаларының Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, Жирлек Уставына, башка муниципаль норматив хокукый актларға каршы килүе нигез булып тора.

7. Территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту территорияль ижтимагый үзидарә оештыруның максатка ярашсызлыгы аркасында рәхсәт ителми.

8. Жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча дәлилленгән карар еч кен дәвамында рәсми рәвештә гражданныр жыелышының вәкаләтле вәкиленә (вәкаләтле вәкилләренә) язма рәвештә житкереләргә тиеш.

9. Жирлек Советы территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында карар кабул иткән очракта, уставның бер несхәсе, аны теркәү турындагы тамга белән, гражданныр жыелышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче несхәсе Жирлек Советында саклана.

10. Территорияль ижтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр өлегә статьяда билгеләнгән тәртиптә Жирлек Советы тарафыннан теркәлгәргә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр аларны теркәгән кеннән үз кеченә керә.

19 статья. Авыл торак пункты старостасы

1. Жирле үзидарә органнары һәм авыл торак пунктында яшәүчеләрнең үзара хезмәттәшлеген оештыру ечен, жирлектә урнашкан торак пунктта авыл жирлеге старостасы билгеләнергә мөмкин.

2. Әлегә авыл торак пункты старостасы, шул жирлек составына кергән Жирлек Советы тарафыннан, әлегә авыл жирлеге территориясендә яшәүче һәм актив сайлау хокукына ия затлар арасынан авыл торак пункты гражданныр жыены тәкъдиме белән билгеләнә.

3. Авыл торак пункты старостасы дәүләт вазыйфасын, дәүләт гражданныр хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфа яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче зат түгел, ул хезмәт менәсәбәтләрендә һәм алар белән турыдан-туры бәйләе жирле үзидарә органнары белән менәсәбәтләрдә тора алмый.

Тарихи һәм башка жирле традицияләрне исәпкә алып, Татарстан Республикасы законы белән авыл торак пункты старостасы вазыйфасының башка атамасы билгеләнергә мөмкин.

4. Авыл торак пунктының старостасы булып түбәндәгә кешеләр билгеләнергә тиеш түгел:

1) дәүләт вазыйфасын, дәүләт гражданныр хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче;

2) суд тарафыннан эшкә яраксыз яисә чикләнгән эшчән дип танылган;

3) хекем ителгән яисә жавапка тартылган затлар.

5. Авыл жирлеге старостасының вәкаләтләре вакыты 5 ел тәшкил итә.

Авыл торак пункты старостасының вәкаләтләре әлегә авыл торак пункты кергән авыл жирлеге Советы карары белән, гражданныр жыены тәкъдиме буенча, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, №131 - Ф3 Федераль законның 40 статьясындагы 10 еләшенәң 1-7 пунктларында билгеләнгән очракларда вакытыннан алда туктатыла.

6. Авыл торак пункты старостасы, аңа йекләнгән бурычларны хәл итү ечен:

1) авыл торак пунктында жирле әһәмияттәгә мәсьәләләрне хәл итү мәсьәләләре буенча жирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр һәм башка оешмалар белән хезмәттәшлек итә;

2) халык белән, шул исәптән гражданныр жыеннарында, жыелышларында, конференцияләрендә катнашу юлы белән дә хезмәттәшлек итә, мондый чаралар нәтижеләре буенча жирле үзидарә органнары тарафыннан мәжбүри карап тикшерелгәргә тиешле муниципаль хокукий актлар проектлары рәвешендә рәсмиләштерелгән мерәжәгатьләрне һәм тәкъдимнәрне, шул исәптән рәсмиләштерелгән муниципаль хокукий актларны жиберә;

3) авыл торак пунктында яшәүчеләргә жирле үзидарә оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча хәбәр итә, шулай ук жирле үзидарә органнарынан алынган бүтән мәгълүматны аларга житкәрүдә ярдәм итә;

4) жирле үзидарә органнарына ачык тыңлаулар һәм ижтимагый фикер алышулар оештыруда һәм үткәрүдә, авыл торак пунктында аларның нәтижеләрен халыкка житкәрүдә ярдәм итә;

5) Татарстан Республикасы Законы нигезендә әлеге Уставта һәм (яисә) Жирлек Советының норматив хокукый актында каралган башка вәкаләтләргә һәм хокукларны гамәлгә ашыра.

7. Эшчәнлек гарантияләре һәм авыл торак пункты статусының башка мәсьәләләргә әлеге Устав һәм (яисә) Жирлек Советының норматив хокукый акты белән Татарстан Республикасы Законы нигезендә билгеләнә.

20 статья. Халык тыңлаулары, иҗтимагый фикер алышулар

1. Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы катнашында жирле өһемияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектларын тикшерү ечен халык алдында тыңлаулар үткәргә мөмкин.

2. Халык тыңлаулары халык, Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы инициативасы белән үткәрелә.

Халык яки Жирлек Советы инициативасы белән үткәрелә торган ачык тыңлаулар Жирлек Советы, ө Жирлек Башлыгы инициативасы белән Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Ачык тыңлауларга чыгарылырга тиеш:

1) Устав проекты, шулай ук әлеге Уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, Уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында, Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен тегәл яңадан күрсәтү формасына үзгәрешләр кертелгән очраклардан тыш, Уставка әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты;

2) Жирлек бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;

3) Жирлекнең социаль-иқтисади үсеш стратегиясе проекты;

4) Жирлекне үзгәртеп кору турындагы мәсьәләләр, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору ечен тавыш бирү юлы белән йө гражданныр жыеннарында белдерелгән муниципаль берәмлек халкының ризалыгын алу таләп ителә торган очраклардан тыш.

4. Халык тыңлаулары үткөрү турындагы карар, әгәр гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса, тиешле орган яисә Жирлекнең вазыйфаи заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проектына караган кенгә кадәр 20 кеннән дә соңга калмыйча кабул ителәргә тиеш.

5. Үткөрү вакыты һәм урыны күрсәтелгән һәм тиешле муниципаль норматив хокукый акт проектына халык тыңлаулары уздыру турындагы карар, жирлекнең торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 еләшендә күрсәтелгән башка ысуллар белән, әгәр гамәлдәге законнарда башкача срок каралмаган булса, халык тыңлаулары уздырылган кенгә кадәр 7 кеннән дә соңга калмыйча, жирлекнең торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында (халыкка житкәреләргә) бастырып чыгарылырга (халыкка житкәреләргә) тиеш.

6. Халык алдында тыңлаулар үткөрү турындагы карар басылып чыккан кеннән алып һәм аларны үткөрү кененә кадәр Жирлек Башлыгына халык алдында тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язмага тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый акт проектына карата ачык тыңлауларга чыгарыла торган тезәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр жибәргә хокуклы. Жирлек Башлыгы кәргән тәкъдимнәргә һәм искәрмәләргә

гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәрмәләр ачык тыңлауларда катнашучыларга житкерелә.

7. Халык тыңлаулары, гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган булса, муниципаль норматив хокукый акт проектын карау кененә 7 кеннән дә соңга калмыйча үткөрелә. Халык алдында тыңлаулар белгечләр, экспертлар, кызыксынган затларны чакырып үткөрелә.

8. Халык тыңлаулары үткөрү нәтижәләре буенча жирле үзидарә органнары һәм Жирлекнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, алар компетенциясенә муниципаль норматив хокукый акт проектын халык тыңлауларына чыгару кертелә.

9. Халык тыңлаулары нәтижәләре, кабул ителгән карарның дәлилленгән нигезләнүен дә кертәп, авыл жирлеге торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стәндларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 еләшендә күрсәтелгән башка ысуллар белән (гавами тыңлаулар уздырганнан соң 5 кеннән дә соңга калмыйча, әгәр гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса) басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш.

10. Халык тыңлауларын оештыру һәм үткөрү тәртибе Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

11. Генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм тезелеш кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияләрне межалау проектлары, территорияләрне тезекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән расланган документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, жир кишәрлеген яки капитал тезелеш объекттын шартлы рәвештә рехсәт ителгән файдалануга рехсәт бирү турындагы карарлар проектлары, капитал тезелеш объектларын рехсәт ителгән тезелешнең, үзгәртеп коруның чик параметрларынан читкә китүгә рехсәт бирү турындагы карарлар проектлары буенча, жир кишәрлекләреннән һәм капитал тезелеш объектларынан файдалану рехсәт ителгән бер терне башка тергә үзгәртү мәсьәләләре буенча, жирдән файдалану һәм тезелеш кагыйдәләренең расланмаган очракта, шөһәр тезелеше эшчәнлегә турындагы законнар нигезендә, гавами тыңлаулар яисә жәмәгать тыңлаулары үткөрелә.

21 статья. Гражданнар жыелышы

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу, халыкка жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары эшчәнлегә турында мәгълүмат бирү, территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру ечен Жирлек территориясендә гражданнар жыелышлары үткөреләргә мемкин. Гражданнар жыелышлары микрорайоннар, торак массивлар, кварталлар, урамнар, торак йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыелышы халык, Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы инициативасы белән, шулай ук территорияль ижтимагый үзидарә уставында каралган очракларда үткөрелә.

3. Жирлек Советы яисә Жирлек Башлыгы инициативасы белән үткөрелә торган гражданнар жыелышы Жирлек Советы яисә Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча үткөрелә торган гражданнар жыелышы территорияль ижтимагый үзидарә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм әлеге территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждение, оешма житәкчеләре, жыелышта катнашырга хокуклы гражданнар теркеменәң язма тәкъдиме буенча Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

Гражданнар жыелышын үткөрү турындагы төкөдимдө аны карап тикшерүгө чыгарыла торган мәсьәләләр исемлеге, жыелышны үткөрү вакыты һәм урыны булырга тиеш. Төкөдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә жыелышны үткөрү инициативасы белән бер теркем гражданнар - бу гражданнар мерәжәгать итсә, аларның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган кенен, яшәү урынын күрсәтеп.

Жирлек Советы гражданнарның жыелышын якин арада уздыру турындагы төкөдимне карый.

Жирлек Советы гражданнарның жыелышын үткөрдөн аның максатка яраксызлыгы аркасында баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткөрү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

6. Гражданнар жыелышын үткөрү вакыты һәм урыны турында һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләр жыелыш уздырылган кенгә кадәр 7 кеннән дә соңга калмыйча, массакуләм мөглүмат чараларын, почта хәбәрләрен, һәр фатирны (шәхси) тикшерүләрен, белдерүләрен һәм башка мөмкин булган чараларны кулланып хәбәр ителәр.

Гражданнар жыелышына әзерлек һәм аны үткөрүне Жирлекнең Башкарма комитеты тәэмин итә.

7. Жыелышлар эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданнар катнаша ала. Жыелышта катнашырга хокуклы гражданнарның гомуми саны Россия Федерациясә гражданнарының тору урыны һәм яшәү урыны буенча теркәү исәбенә алу күрсәткөчләре нигезендә муниципаль сайлауларны үткөргөндә файдаланыла торган Россия Федерациясә чикләрендә билгеләнә.

Гражданнар жыелышы жыелышта катнашырга хокуклы гражданнар саныннан кимендә ечтән бер елешә катнашса, хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта катнашкан гражданнарның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданнар жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларына мерәжәгатьләр кабул итөргә, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары белән үзара менәсәбәтләрдә гражданнар жыелышын бирергә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча гражданнар жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданнар жыелышы тарафыннан кабул ителгән мерәжәгатьләр жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мөжбүри каралырга тиеш, алар мерәжәгатьләрдә булган мәсьәләләренә хәл итү компетенциясенә кертелгән, язмача жавап жиберү белән.

11. Гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткөрү тәртибе, шулай ук гражданнар жыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлеге Устав һәм Жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

12. Гражданнар жыелышының нәтижеләре Жирлекнең торақ пунктлары территориясендә махсус мөглүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 елешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

22 статья. Гражданнар конференциясә (делегатлар жыелышы)

1. Гражданнар конференциясә (делегатлар жыелышы) жирле өһемияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм жирлектәге барлык халык вәкилләренә

фикерен ачыклау зарурилыгы очрагында үткөрелә. Жирлекнең тиешле территориаль елешләрәндә яшәүчеләр арасыннан гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышын чакыру авырайган, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданнар жыелышында катнашырга хокукы булган кешеләр саны 100 кешедән артып киткән очракларда үткөрелә.

2. Гражданнарны (делегатлар жыелышларын) билгеләү һәм үткөрү, делегатлар сайлау тәртибе өлеге Устав, Жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышының вәкаләтләрән гамәлгә ашыра.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) халык, Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы инициативасы белән үткөрелә. Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы инициативасы белән үткөрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) Жирлек Советы яисә Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы белән үткөрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) хокуклы дип санала, әгәр анда уналтынчы яшькә житкән тиешле территориядә яшәүчеләрнең ечтән бер елешәннән дә ким булмаган елеше катнашса. Конференция карарлары (делегатлар жыелышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

6. Гражданнар (делегатлар жыелышлары) конференциясе нәтижеләре Жирлекнең торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә өлеге Уставның 73 статьясындагы 9 елешәндә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкөрелергә) тиеш.

23 статья. Халык жыены

1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясында каралган очракларда гражданнар жыены үткөрелергә мемкин:

- өлеге торак пункт территориясен башка жирлек (муниципаль район) территориясенә кертүгә китерә торган өлеге торак пункт составына кергән Жирлек (муниципаль район)чикләрән үзгөртү мәсьәләсә буенча торак пунктта.;

- Жирлек составына керүче торак пунктта өлеге торак пункт территориясендә (яисә аның территориясенә бер елешәндә) үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсә буенча;

- авыл торак пунктында иске авыл торак пункты кандидатурасын тәкъдим итү, шулай ук иске авыл торак пунктының вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату мәсьәләсә буенча.

2. Авыл торак пунктында гражданнар жыены шулай ук муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясә законнарында каралган очракларда муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүгә конкурс үткөргәндә конкурс комиссиясә составына кандидатуралар тәкъдим итү максатларында үткөрелергә мемкин.

3. Өлеге статьяда каралган гражданнар жыены анда торак пунктта яшәүчеләрнең (яисә аның территориясә елешәндә) яисә Жирлектә яшәүчеләрнең яртысыннан артыгы катнашуда хокуклы. Гражданнар жыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, мондый жыенның карары кабул ителгән дип санала.

4. Гражданнар жыены Жирлек составына керүче торак пункт территориясендә, торак пунктның өлеге елешәндә гражданнарның үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсә буенча үткөрелергә мемкин.

Мондый жыен Жирлек Советы тарафыннан, кимендә 10 кеше яшәгән торак пункт территориясенә тиешле еләшәндә яшәүчеләр инициативасы белән чакырыла.

Гражданнар жыены үткәрелә торган торак пункт территориясә чикләре Жирлек Советы карары белән торак пункт территориясенә күрсәтелгән еләшәндә яшәүчеләрнең гомуми мәнфәгатьләре критерийларынан чыгып, жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл иткәндә билгеләнә.

5. Гражданнар жыенын үткәру тәртибе Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шәмәрдән авыл жирлегә торак пунктларында халык жыенын әзерләү һәм үткәру тәртибе турындагы Нигезләмә белән раслана.

24 статья. Гражданнарны кабул итү

1. Гражданнарны сораштыру жирлекнең бетән территориясендә яки территориясендә халыкның фикерен ачыклау һәм жирле үзидәрә органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары тарафыннан карарлар кабул иткәндә исәпкә алу ечен үткәрелә.

Сораштыру нәтижеләре тәкъдим итү характерына ия.

2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия Жирлек халкы катнаша ала.

3. Гражданнарны сораштыру инициатива буенча үткәрелә:

1) Жирлек Советы яисә Жирлек Башлыгы - жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары – Жирлек жирләренәң максатчан билгеләнәшен республика һәм республика әһәмиятәндәге объектлар ечен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу ечен.

4. Гражданнар арасында сораштыру үткәру һәм билгеләү тәртибе Татарстан Республикасы Законы нигезендә жирлек Советының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

5. Гражданнарны сораштыру билгеләү турында карар Жирлек Советы тарафыннан кабул ителә. Гражданнар сораштыру билгеләү турында Жирлек Советы карарында билгеләнә:

1) сораштыру үткәру датасы һәм сроклары;

2) Сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торган) мәсьәләне (мәсьәләләргә) формулировкалау;

3) сораштыру үткәру методикасы;

4) сораштыру кәгазе формасы;

5) сораштыруда катнашучы жирлек халкының минималь саны.

6. халыктан сораштыру үткәру турында Жирлектә яшәүчеләргә 10 кен алдан хәбәр ителә.

7. Гражданнарны сораштыру әзерләүгә һәм үткәругә бәйлә чараларны финанслау гамәлгә ашырыла:

1) Жирлек бюджеты акчалары исәбеннән - Жирлекнең жирле үзидәрә органнары инициативасы буенча сораштыру үткәру турында;

2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән – Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.

8. Сораштыру нәтижеләре Жирлекнең торак пунктлары территорияләрендә махсус мөглүмат стендларында яисә әлегә Уставның 73 статьясындагы 9 еләшәндә аны үткәргәннән соң бер ай эчендә күрсәтелгән башка ысуллар белән бастырып чыгарылырга (халыкка житкәселәргә) тиеш. Сораштыру нәтижеләре белән Жирлектәгә һәр кеше таныша ала. Сораштыру нәтижеләре Жирлекнең

жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул иткәндә исәпкә алынырга тиеш.

25 статья. Жирле әһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләрне халык фикер алышуына чыгару турындагы карар Жирлек Советы тарафыннан үз инициативасы яисә тиешле территориядә яшәүче гражданныр таләбе буенча Жирлек Советы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.

2. Муниципаль хокукый акт проекты тексты һәм халык фикер алышуына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча башка материаллар, аларны халык фикер алышуына чыгару турында карар кабул ителгәннән соң биш кеннән дә соңга калмыйча, массакүләм мөһүмәт чараларында басылып чыга, Жирлек халкына танышу ечен мөмкин булган урыннарда жиберелә, башка ысуллар белән халыкка игълан ителә.

3. Халык фикер алышуына мәсьәлә чыгару белән бер үк вакытта авыл Жирлеге Советы фикер алышу барышында кәргән тәкъдимнәрне һәм искәртмәләрне карау эшен оештыру вакытын һәм тәртибен билгели, әлеге максат ечен махсус комиссия тезиләр.

4. Жирлек Советы жирле әһәмияткә ия булган муниципаль хокукый актлар проектлары һәм башка мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышуны тәэмин итә, моның ечен кирәкле шартлар тудыра.

5. Халык фикер алышуына чыгарылган мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәртмәләр Жирлек Советына юллана.

6. Муниципаль хокукый акт проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәртмәләр Жирлек Советы тарафыннан карала.

7. Халык фикер алышуы нәтижәләре турында халыкка хәбәр ителә.

26 статья. Жирлекнең иҗтимагый (консультатив) советлары

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча карарлар эшләгәндә һәм гамәлгә ашырганда халыкның ихтыяжларын һәм мәнфәгатьләрен исәпкә алу, жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә жәмәгать контролен гамәлгә ашыру максатларында Жирлекнең иҗтимагый советы барлыкка килә.

2. Жирлекнең иҗтимагый советы халыкның, иҗтимагый берләшмәләр һәм башка коммерцияле булмаган оешмалар вәкилләренең үз теләге белән аның эшчәнлегендә катнашуы нигезендә формалаша.

3. Жирлекнең иҗтимагый советын формалаштыру тәртибе, аның утырышларын үткөрү һәм карарлар кабул итү тәртибе, мөһүмәт бирү, консультация бирү һәм башка мәсьәләләр буенча жирлекнең жирле үзидарә органнарының хокуклары, бурычлары һәм жаваплылыгы, аны жиберү процедурасы, шулай ук аны оештыру һәм эшчәнлегенә башка мәсьәләләре Жирлек Советы тарафыннан расланган Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Башка иҗтимагый (консультатив) советлар Жирлекнең жирле үзидарә органнарында аларның карарлары нигезендә барлыкка килергә мөмкин.

5. Иҗтимагый (консультатив) советларда эш иҗтимагый башлангычларда алып барыла.

27 статья. Жирле үзидарә органнарына гражданныр мөрәҗәгатә

1. Гражданнар шәхси һәм күмәк мерәжәгатьләргә хокуклы җирле үзидарә органнарына.

2. Гражданнар мерәжәгатьләре «Россия Федерациясендә гражданнар мерәжәгатьләрен карау тәртибе турында» 02.05.2006 елның № 59-ФЗ Федераль Законда, «Татарстан Республикасында гражданнар мерәжәгатьләре турында» 12.05.2003 елның № 16-ТРЗ Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары гражданнар мерәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган ечен Россия Федерациясе законнары нигезендә җаваплы булалар.

28 статья. Авыл җирлеге халкы тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда катнашу өчен башка формалар

1. Әлеге Уставта каралган федераль законнар нигезендә җирле үзидарә халкының турыдан-туры җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы һәм җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда турыдан-туры катнашуы белән беррәттән гражданнар җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формаларда катнашырга хокуклы.

2. Җирлек халкының турыдан-туры җирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашырылуы һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнгән.

3. Инициативалы проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу, карау, шулай ук аларны конкурс нигезендә сайлап алуны үткөрү тәртибе Җирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Татарстан Республикасы бюджетыннан бюджетара трансфертлар хисабына финанс ярдәме алу өчен тәкъдим ителә торган инициативалы проектларга карата инициативалы проектлар, инициативалы проектларны карау тәртибе, шул исәптән аларга ярдәм итүдән баш тарту өчен нигезләр, мондый инициативалы проектларны конкурс нигезендә сайлап алу тәртибе һәм критерийлары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының Норматив хокукый акты нигезендә билгеләнә.

III бүлек. ЖИРЛЕК СОВЕТЫ

29 статья. Җирлек Советы – Җирлектәге җирле үзидарә вәкиллеке органы

1. Җирлек Советы җирле үзидарәнең даими эшләүче коллегиаль вәкиллеке органы булып тора.

2. Җирлек Советының рәсми исеме - "Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шәмәрдән авыл җирлеге Советы".

3. Җирлек Советының вәкаләтләре вакыты - 5 ел.

4. Җирлек Советы хисап тоту һәм Җирлек халкына контрольлек итә.

5. Җирлек Советының печате, исеме язылган бланклары бар.

6. Җирлек Советы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Җирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

30 статья. Җирлек Советы составы

1. Жирлек Советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланучы 10 депутаттан тора.
2. Жирлек Советы аның составына билгелэнгән саныннан кимендә ечтән ике депутатны сайлаганда хокуклы була.

31 статья. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Жирлек Башлыгы статусы

1. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Жирлек Башлыгы вәкаләтләре сайланганнан соң башлана һәм яңа чакырылыш Жирлек Советы эшли башлаганнан бирле туктатыла.

2. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Жирлек Башлыгы даими нигездә эшли, ул, әлеге Уставта билгелэнгән очрақлардан тыш, депутат эшчәнлеген теп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт вазыйфаларын башкару белән бергә алып бара.

3. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы статусы белән бәйле чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

4. Жирлек Советы депутатына Россия Федерациясә һәм Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, Жирлек Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру ечен шартлар тәэмин ителә.

5. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән очрашулары махсус билгелэнгән урыннарда, шулай ук ишегалды территорияләрендә, аларны үткөрү тормыш белән тәэмин итү, транспорт яки социаль инфраструктура, элемтә объектларының функцияләвен бозу, жәяүлеләр һәм (яки) транспорт чараларының хәрәкәтенә комачаулык тудыру яки гражданның торак урыннарына яки транспорт яки социаль инфраструктура объектларына керүенә китермәслек шарт белән үткәрелә. Мондый очрашулар турында Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарына яисә жирле үзидарә органнарына хәбәр итү таләп ителми. Шул ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарда аларны үткөрү датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

6. Жирлекнең Башкарма комитеты депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү ечен махсус билгелэнгән урыннар билгели, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү ечен бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгели.

7. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән очрашулары Россия Федерациясенәң жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йерешләре һәм пикетлар турындагы законнары нигезендә үткәрелә.

8. Депутатның сайлаучылар белән жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йерешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясә законнары белән билгеләнә торган гавами чара формасында сайлаучылар белән очрашуларын оештыруга яисә үткөрүгә комачаулау Россия Федерациясә законнары нигезендә административ жаваплылыкка китерә.

9. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, район башлыгы 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ «Коррупциягә каршы тору турында» гы Федераль закон, 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» гы Федераль закон, 07.05.2013 ел, № 79-ФЗ «Аерым категория затларның счетларын (кертәмнәрен) ачарга һәм аларны ачарга, чит ил банкларында кулдагы акча һәм кыйммәтләрне саклауны тыю турында» гы Федераль закон белән билгелэнгән чикләүләрне, тыюларны үтәргә, Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану» темасына "түгәрәк естәл" утырышы узды.

10. Коррупциягә каршы тору турында Россия Федерациясе законнары нигезендә Жирлек Советы депутаты, Жирлек Башлыгы, жирле үзидарәнең сайланулы башка вазыйфаи заты тарафыннан тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, милек һәм милек характерындагы йекләмәләр турындагы белешмәләрнең дереслеген һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы Президенты карары буенча (Татарстан Республикасы Премьер-министры) Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

11. Әлеге статьяның 10 елеше нигезендә үткәрелгән тикшерү нәтижәсендә «Коррупциягә каршы тору турында» 25.12.2008 елның № 273-ФЗ Федераль закон, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны, бурычларны үтәмәү фактларын ачыклаганда,» аерым категория затларның аерым категорияләренә счетлар (керемнәр) ачуны һәм аларны ачуны, чит ил банкларында кулдагы акча һәм кыйммәтләрне саклауны тыю турында» 07.05.2013 елның № 79-ФЗ Федераль законы, Татарстан Республикасы Президенты (Татарстан Республикасы Премьер-министры) тиешле карар кабул итәргә вәкаләтле жирле үзидарә органына, Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Жирлек Башлыгы, башка сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мерәжәгать итә.

12. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затларның керемнәре, чыгымнары, мелкәте һәм мелкәти характердагы йекләмәләргә турында белешмәләр «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге жирле үзидарә органнарының рәсми сайтында түбәндәге адрес буенча урнаштырыла: <https://saby.tatarstan.ru> һәм (яисә) бастырып чыгару ечен массакүләм мәгълүмат чараларына муниципаль хокукый актлар тарафыннан билгеләнә торган тәртиптә бирелә.

13. Үз керемнәре, чыгымнары, мелкәте һәм мелкәти характердагы йекләмәләргә турында, шулай ук хатынының (иренен) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мелкәте һәм мелкәти характердагы йекләмәләргә турында дерес булмаган мәгълүмат биргән Жирлек Советы депутатына карата, әгәр дә бу мәгълүматларны бозып күрсәтү мөһим булмаса, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

1) кисәтү;

2) депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын муниципаль берәмлекнең вәкилләккә органында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфадан азат итү, аның вәкаләтләргә вакыты беткәнчә, муниципаль берәмлекнең вәкилләккә органында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфа биләүдән мәхрүм итү;

3) даими нигездә вәкаләтләргә гамәлгә ашырудан азат итү, аның вәкаләтләргә вакыты беткәнчәгә кадәр даими нигездә вәкаләтләргә гамәлгә ашыру хокукыннан мәхрүм итү;

4) муниципаль берәмлекнең вәкилләккә органында, жирле үзидарәнең сайланулы органында аның вәкаләтләргә срогы тәмамланганчы вазыйфаларны биләүне тыю;

5) вәкаләтләр срогы тәмамланганчы даими нигездә вәкаләтләргә үтәүне тыю.

14. Депутатка, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасына, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затына әлеге статьяның 13 елешендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын куллану турында карар кабул итү тәртибе Татарстан Республикасы законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.

15. Жирлек Советы депутаты Жирлек Советы тарафыннан расланган депутат этикасы кагыйдэләрен үтөргә, шул исәптән депутатның түбөндөгә йекләмәләрен дә тотарга тиеш:

1) шөхсән яисә аның якин туганнарына кагылышлы мәсьәләләрен хәл иткөндә жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданныр эшчәнлегенә йогынты ясау ечен депутат статусыннан файдаланмаса;

2) депутат вазыйфаларын объектив башкаруда шик уятырга мемкин булган төрөптән тыелырга, шулай ук аның абруена яисә Жирлек Советы абруена зыян китерергә сөләтле низаглы ситуацияләрдән котылырга;

3) мөнфәгатләр конфликты барлыкка килү куркынычы янаганда - шөхси кызыксыну депутат вазыйфаларының объектив башкарылуына тәэсир итә яки йогынты ясый ала торган ситуациядә - бу хакта Жирлек Советына хәбәр итөргә һәм өлегә мөнфәгатләр конфликтын булдырмауга яисә жайга салуга юнөлтөлгән аның карарын үтөргә;

4) Жирлек Советында билгеләнгән халык алдында чыгыш ясау кагыйдәләрен үтөргә;

5) депутат эшчәнлегә белән бөйлә булмаган максатларда, Федераль закон нигезендә конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертөлгән, депутат вазыйфаларын үтәү белән бөйлә рөвештә аңа билгеле булган мөгълүматларны таратмаса һәм кулланмаса;

6) физик һәм юридик затлардан (бүләкләр, акчалата бүләк, ссудалар, хезмәт күрсөтүләр, күңел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары һәм башка бүләкләүләр) депутат вазыйфаларын үтөүгә бөйлә рөвештә акчалата бүләк алмаса.

16. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законның 40 статьясындагы 7 еләшенең 2 пунктындагы «б» пунктчасында һәм «коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрөндөгә 273-ФЗ номерлы Федераль законның 12.1 статьясындагы 3.5 еләшенең 2 пунктында каралган очракларда муниципаль вазыйфа биләүче һәм үз вөкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы зат, Татарстан Республикасы Президентының 2004 елның 28 июлендөгә 45-ТРЗ номерлы «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында»гы Татарстан Республикасы Законына 2 нче кушымта нигезендә, Татарстан Республикасы Президентының алдан хәбәрнамәсә белән коммерцияле булмаган оешмалар белән идарә итүдә түләүсез нигездә катнашырга хоуклы.

17. Жирлек Советы депутатына үз вөкаләтләрен гамәлгә ашыру ечен айга ике эш кене күләмендә эш урынын (вазыйфасын) саклау гарантияленә.

32 статья. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән үзара мөнәсәбәтләре

1. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук предприятие, оешма коллективлары, дәүләт һәм башка органнар белән үзара элемтәдә тора.

2. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында жаваплы һәм аларга хисап тота.

3. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында елга бер тапкырдан да ким булмаган эшләре турында хисап тота, Жирлек Советы эше турында даими хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкыр сайлаучыларны кабул итә.

4. Жирлек Советы депутаты жирлек халкының законлы хоукларын, ирекләрен һәм мөнфәгатләрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чаралар күрергә, шул исәптән алардан кергән төкәдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләренә карарга, аларда булган мәсьәләләренә дерес һәм үз вакытында хәл итөргә тиеш.

33 статья. Яңа сайланган Жирлек Советының эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш беренче утырышка Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә ечтән икесе сайланганнан соң ун кеннән дә соңга калмыйча жыела. Сайлаулардан соң беренче утырыш Жирлек Башлыгы тарафыннан чакырыла, ө ул булмаганда - Жирлекнең Сайлау комиссиясе тарафыннан.

2. Сайлаулардан соң Жирлек Советының беренче утырышын яңа Жирлек Башлыгын сайланганчы Жирлек Советының иң елкән депутаты ача һәм алып бара.

34 статья. Жирлек Советы Компетенциясе

1. Жирлек Советы компетенциясендә:

- 1) Жирлек уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм естәмәләр кертү;
- 2) Жирлек территориясендә законнар нигезендә мәжбүри кагыйдәләр билгеләү;
- 3) Жирлек бюджетын раслау һәм аның үтөлеше турында хисап;
- 4) жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару, аларны түләү буенча ташламалар бирү, салымнар һәм жыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә;
- 5) жирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясен раслау;
- 6) Жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору турында инициативаны тәкъдим итү;
- 7) Жирлек Советы депутатларын сайлауларны билгеләү һәм Жирлек Советына депутатлар сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау;
- 8) жирле референдум билгеләү;
- 9) Жирлек Башлыгын сайлау;
- 10) Жирлек Башлыгы урынбасарын сайлау;
- 11) Саба муниципаль районы Советына Жирлек Советы депутатлары арасыннан жирлек вәкилен сайлау;
- 12) Жирлекнең Башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренең чик санын билгеләү;
- 13) Жирлек Сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү;
- 14) Жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Жирлек Башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләү;
- 15) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;
- 16) Жирлекнең муниципаль милкендәге мелкәт белән идарә итү һәм эш итү тәртибен билгеләү;
- 17) муниципаль предприятиеләр тезү, үзгәртеп кору һәм бетерү турында карарлар кабул итү тәртибен, шулай ук федераль законнарда каралган очрактан тыш, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәт күрсәтүләренә тарифларны билгеләү тәртибе;
- 18) Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү;
- 19) жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәэмин итү тәртибен билгеләү;
- 20) Жирлекнең Ревизия комиссиясен формалаштыру;
- 21) Жирлек Башлыгын отставкага жибөрү турында карар кабул итү;
- 22) Жирлек территориясен тезекләндерү кагыйдәләрен раслау;

23) жирле үзидарә органнары һәм Жирлекнең жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен башкаруны контрольдә тоту;

24) территорияль ижтимагый үзидарә органнарына Жирлек бюджетыннан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

25) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондлар рәвешендә коммерцияле булмаган оешмалар тезү турында карарлар кабул итү;

26) массакуләм мәгълүмат чараларын оештыру;

27) Жирлек Советының Уставын һәм карарларын аңлату;

28) Жирлек Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итү;

29) Жирлек Советы Аппараты турында Нигезләмәне раслау;

30) Жирлек Башлыгының һәм жирле үзидарәнең сайланулы башка вазыйфаи затларының, Жирлек Советы депутатларының, муниципаль хезмәткәрләренең һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренең һенәри белем һәм естәмә һенәри белем бирүне оештыру, мәгариф турында Россия Федерациясе законнарында һәм муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган тәртиптә муниципаль хезмәт ечен кадрлар әзерләүне оештыру;

31) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлекләренең вәкиллеке органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге Устав белән Жирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Жирлек Советы Жирлек башлыгының еллык эшчәнлегенә, Жирлекнең Башкарма комитеты һәм Жирлек Башлыгына караган башка жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә, шул исәптән Жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык отчетларын тыңлый.

35 статья. Жирлек Советының эш тәртибе

1. Жирлек Советының эш тәртибе әлеге Устав һәм Жирлек Советының Регламенты белән билгеләнә.

2. Жирлек Советы эшчәнлегенәң төп формасы - аның утырышлары, аларда Жирлек Советы компетенциясенә караган мәсьәләләр хәл ителә.

3. Жирлек Советы утырышы сайланган депутатлар саныннан кимендә 50 проценты катнашса, хокуклы була.

4. Жирлек Советының чираттагы утырышлары кимендә еч айга бер тапкыр уздырыла. Чираттан тыш утырышлар Жирлек Башлыгы яисә депутатлар теркеме инициативасы белән Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә ечтән бер елешә чакырыла.

5. Совет утырышлары Жирлек Башлыгы тарафыннан чакырыла. Жирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм кен тәртибе турында биш кеннән дө соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырыш - бер кеннән дө соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Жирлек Советы утырышлары ачык һәм ачык үткөрелә. Советның ачык утырышларында жирлекнең һәр кешесе катнаша ала.

Регламентта каралган очракларда Жирлек Советы ябык утырыш үткөрү турында карар кабул итөргө хокуклы, анда бары тик Жирлек Советы чакырган затлар, шулай ук утырышта законнар нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала.

7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алып барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны үткөрү датасы, урыны һәм вакыты турында белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр күчәрелә һәм тавыш бирү

нәтижеләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркәлә. Авыл жирлеге советы утырышы беркетмәсенә кул куйганнан соң, жирлек башлыгы аның белән жирлектәге һәр кеше таныша ала.

8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Жирлек Советы депутаты үзенең тавыш бирү хокукын шәхсән үзе гамәлгә ашыра. Жирлек Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр терен куллану очраklары өлге Устав, Жирлек Советы Регламенты белән билгеләнә.

36 статья. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген Жирлек Башлыгы оештыра.

2. Жирлек Советы Регламенты нигезендә, Жирлек Советы компетенциясенә кәргән мәсьәләләрне алдан карау һәм әзерләү ечен, депутатлар арасыннан, Жирлек Башлыгы һәм аның урынбасарыннан тыш, даими яки вакытлы комиссияләр (яки) өлге мәсьәләләрне әзерләү ечен җаваплы депутатлар Жирлек Советы эшчәнлегенә теп юнәлешләре буенча билгеләнә ала. Депутат ике даими комиссиядә дә эшләргә хокуклы.

3. Муниципаль программалар, Жирлек Советы карарлары проектларын әзерләү, Жирлек Советы каршында иң мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышу ечен, аның карары буенча депутатлар, Жирлекнең Башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, экспертлар һәм Жирлек халкы составында эшче, эксперт һәм башка киңәшмә теркемнәре тезеләргә мөмкин.

37 статья. Жирлек Советы тарафыннан контроль функцияләр башкару

1. Жирлек Советы жирлек территориясендә өлге Уставның, Жирлек Советы тарафыннан кабул ителә торган норматив-хокукый актларның үтәлешен, Жирлек бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларын куллануны, Жирлекнең үсеш программаларын куллануны, Жирлекнең Башкарма комитеты һәм аның җитәкчесе эшчәнлеген контрольдә тотта.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан законнары, өлге Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, Жирлек Советы карары белән, депутатлар арасыннан өлге фактларны тикшерү ечен вакытлыча контроль комиссияләр тезеләргә мөмкин.

3. Законнар нигезендә, Жирлек Советы инициативасы белән Жирлек башлыгы, Жирлек бюджеты акчаларын максатчан файдалану, муниципаль милекне файдалануның нәтижеләгә буенча тикшерүләр (ревизияләр) үткөреләргә мөмкин. Күрсәтелгән контроль һәм экспертиза-аналитика чараларын үткөрү тәртибе Жирлекнең ревизия комиссиясе турында Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Әгәр законда башкача билгеләнмәгән булса, Жирлекнең Башкарма комитеты, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, жирле иҗтимагый үзидарә органнары, закон белән башкача билгеләнмәгән булса, Жирлек Советы, аның контроль комиссияләре, жЖрлек Советы депутаты мерәҗәгәте буенча соратып алына торган мәгълүматны Жирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча бирергә, ө законнары, муниципаль хокукый актларны бозган ечен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Жирлек Советы Жирлек Башлыгының, Жирлекнең Башкарма комитетының еллык эшчәнлегә, жирлекнең башкарма комитеты һәм аның карамагындагы башка

жирле үзидарә органнарының эшчәнлеге, шул исәптән Жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык отчетларын тыңлай.

6. Жирлек Советы, контроль функцияләр башкарып, Жирлекнең Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-боеру эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

38 статья. Жирлек вәкилен муниципаль район Советына сайлау

1. Жирлек вәкиле яшерен тавыш бирү юлы белән Саба муниципаль районы Советына депутатлар арасынан сайлана.

2. Сайланган дип Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш биргән кандидат санала.

39 статья. Жирлек Советы вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы вәкаләтләрә вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) Жирлек Советы тарафыннан үз-үзен таркату турында карар кабул итү. Шул ук вакытта үз-үзен таркату турында карар әлеге Устав белән билгеләнгән тәртиптә кабул ителә;

2) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 елның №131-ФЗ Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча Жирлек Советын жибәрү;

3) Жирлек Советы депутатларының әлеге составының законсызлыгы турында, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрә туктатылуға бәйле рәвештә, Татарстан Республикасы Югары суды карарының үз кеченә керүе;

4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 елның № 131-ФЗ Федераль законның 13 статьясы нигезендә, шулай ук жирлек бетерелгән очракта, жирлекне үзгәртү;

5) Жирлекнең шәһәр округы белән берләшүенә бәйле рәвештә муниципаль берәмлек статусын югалтуы;

6) Жирлек чикләрен үзгәртү яки Жирлекнең шәһәр округы белән берләшүе нәтижәсендә килеп чыккан сайлаучыларның санын 25% тан арттыру;

7) гражданның турыдан -туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру ечен таләп ителә торган муниципаль хокукый акты бастырып чыгару срогын бозу.

2. Жирлек Советы вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату аның депутатларының вәкаләтләрән вакытыннан алда туктатуға китерә.

3. Жирлек Советы вәкаләтләрә вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда сайлаулар «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының теп гарантияләре турында» 12.06.2002 елның №67-ФЗ Федераль закон белән билгеләнгән срокларда үткөрелә.

40 статья. Жирлек Советының үз-үзен таркату турында карар кабул итү тәртибе

1. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы карары Жирлек Башлыгы яки депутатлар теркеме инициативасы белән Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә яртысыннан да ким булмаган санда кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында карар кабул итү инициативасы күрсәтелергә тиеш түгел:

- 1) Жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дөвамында;
- 2) Жирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтөлеше турында хисап раслау чорында;
- 3) Жирлек Башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирү уздыру чорында йө аның вөкалөтлөре вакытыннан алда туктатылган очракта.
3. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендө үз-үзен таркату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен таркату сәбәпләрен нигезлөүчө башка материаллар кушылырга мемкин.
4. Депутатлар арасынан үз-үзен таркату мәсьәләсен алдан карау ечен Жирлек Советы карары белән комиссия тезелә. Жирлек Советы яки Жирлек башлыгы карары белән Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә халык алдында тыңлауларга чыгарылырга мемкин.
5. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карау дөвамлылыгы Жирлек Советы депутатлары һәм Жирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартлары һәм нигезләмәләре буенча һәрьяклы һәм объектив фикер алышу мемкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзеңне таркату турында карар үз-үзеңне таркату турындагы инициативаны тәкъдим иткән кеннән ике ай узгач кабул ителәргә мемкин.
6. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы карар, яшерен тавыш бирү юлы белән, Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан ечтән ике тавыш белән кабул ителә.
7. Жирлек Советы үз-үзен таркату турында тәкъдимне кире каккан очракта, үз-үзен таркату турында кабат инициатива үз-үзен таркату мәсьәләсе буенча тавыш биргәннән соң бер елдан да иртәрәк күрсәтелмәскә мемкин.

41 статья. Жирлек Советы депутаты вөкалөтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы депутаты вөкалөтлөре вакытыннан алда туктатыла:
 - 1) үлем;
 - 2) үз теләгә белән отставкалар;
 - 3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яисә чикләнгән эшчән дип тану;
 - 4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яисә вафат булган дип игълан итү;
 - 5) судның гаеплөү карарының үз кеченә керүе;
 - 6) Россия Федерациясеннән читкә даими яшөү урынына чыгу;
 - 7) Россия Федерациясе граждандлыгын йө чит ил граждандлыгын туктату - аның нигезендө чит ил гражданы жирле үзидарө органнарына сайланырга, чит ил граждандлыгы (ярдәмгә алу) яисә чит ил гражданы яисә чит ил гражданы территориясендө даими яшөү хокукын раслаучы башка документ булырга хокуклы, аның нигезендө чит ил гражданы жирле үзидарө органнарына сайланырга, чит ил гражданы яисә чит ил гражданы яисә Россия Федерациясенөң халыкара шартнамәсе нигезендө жирле үзидарө органнарына сайланырга хокуклы булган чит ил гражданы яисә чит ил гражданының даими яшөү хокукын раслаучы башка документ булырга, әгәр Россия Федерациясенөң халыкара килешүендө башкасы каралмаган булса;
 - 8) сайлаучылар фикере;
 - 9) Жирлек Советы вөкалөтләрен вакытыннан алда туктату;
 - 10) хәрби хезмөткә чакырылу яки аны алыштыручы альтернатив гражданд хезмөтенө жиберү;

11) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәү;

12) «Коррупциягә каршы торы турында» 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ Федераль законда, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп торы турында» 03.12.2012 елның № 230-ФЗ Федераль законда билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, бурычларны үтәмәүләрне үтәмәү, «Аерым категория затларның аерым категорияләренә Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертмнәр) ачуны һәм саклауны, кулдагы акчаларны һәм кыйммәтләрне саклауны тыю турында " 07.05.2013 елның №79-ФЗ Федераль законда, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану»;

13) федераль законнарда билгеләнгән башка очрактарда.

2. Әлеге статьяның 1 елешендәгә 1-8, 10-12 пунктларында күрсәтелгән очрактарда Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турындагы карар Жирлек Советы тарафыннан вакытыннан алда вәкаләтләр туктатылу ечен нигез барлыкка килгән кеннән 30 кеннән дә соңга калмыйча кабул ителә, ө әгәр бу нигез Жирлек Советы утырышлары арасында – мондый нигез барлыкка килгән кеннән еч айдан да соңга калмыйча барлыкка килә.

3. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре, әлеге статьяның 1 елешендәгә 9 пункттында каралган очракта, Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла.

4. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, депутатның естәмә сайлаулар федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә билгеләнә.

5. Татарстан Республикасы Президенты (Татарстан Республикасы Премьер-министры) Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мерәжәгать иткән очракта, Жирлек Советына әлеге гариза кәргән кен вәкаләтләренә вакытыннан алда туктату ечен нигез барлыкка килгән кен булып тора.

IV бүлек. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫ

42 статья. Жирлек Башлыгы - жирлекнең югары вазыйфаи заты

1. Жирлек Башлыгы жирлекнең иң югары вазыйфаи заты булып тора.

2. Жирлек Башлыгы Жирлек Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе булып тора.

3. Жирлек Башлыгы вазыйфасының рәсми атамасы – «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шәмәрдән авыл жирлегә башлыгы».

4. Жирлек Башлыгы вазифасы буенча Саба муниципаль районы Советы депутаты булып тора.

5. Жирлек Башлыгы бер үк вакытта Жирлек Советын һәм Жирлекнең Башкарма комитетын житәкли.

43 статья. Жирлек Башлыгын сайлау тәртибе

1. Жирлек Башлыгы яңа сайланган Жирлек Советының беренче сессиясендә, әгәр Жирлек Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, Жирлек Советы вәкаләтләре вакытына яшерен тавыш бирү юлы белән, Жирлек Советы депутатлары арасыннан сайлана.

Жирлек Башлыгын сайлау Жирлек Советы депутатлары тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан, шул исәптән Жирлек халкы, иҗтимагый берләшмәләр, Татарстан Республикасы Президенты тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау ечен Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, Жирлек Башлыгы итеп сайланган дип санала.

3. Сайлаулардан соң Жирлек Башлыгы түбәндәгә ант бирә:

«Жирлек Башлыгы үзенә йекләнгән югары вазыйфаларны тормышка ашырганда, Россия Федерациясә Конституциясә һәм законнарын, Татарстан Республикасы Конституциясә һәм законнарын, жирлек уставын үтәргә, жирлек халкының иминләгән тәәмин итү, кеше һәм граждән хокукларын һәм ирекләрән яклау ечен бетән кечән һәм белемнәрән куярга ант итәм».

44 статья. Жирлек Башлыгы статусы

1. Жирлек Башлыгы даими нигездә эшли.

2. Жирлек Башлыгы Жирлекнең Башкарма комитеты җитәкчесә булып тора.

3. Саба муниципаль районы Советында даими нигездә билгеләнгән Жирлек Башлыгы вазыйфасына сайланган очракта, ул Жирлек Башлыгы вәкаләтләрән даими рәвештә башкара.

4. Жирлек Башлыгы үз эшчәнлегендә федераль закон һәм әлегә Устав нигезендә Жирлек халкына һәм Жирлек Советына хисап тотты һәм хисап тотты.

5. Жирлек Башлыгы елга бер тапкырдан да ким булмаган эшчәнлек нәтижәләре, Жирлекнең Башкарма комитеты һәм аңа буйсынган башка жирле үзидарә органнары эшчәнлегә нәтижәләре, шул исәптән Жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрән хәл итү турында Жирлек Советы алдында хисап тота.

6. Жирлек Башлыгы «Коррупциягә каршы тору турында» 25.12.2008 елның № 273-ФЗ Федераль законы, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәрәнә туры килүен тикшереп тору турында» 03.12.2012 елның № 230-ФЗ Федераль закон, «Аерым категория затларның аерым категорияләрәнә счетлар (кәртәмнәр) ачуны һәм аларны саклауны, Россия Федерациясә территориясәнән читтә урнашкан чит ил банкларында акчалата акчалар һәм кыйммәтләрәнә саклауны тыю турында " 07.05.2013 ел, № 79-ФЗ Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрәнә, тыюларны үтәргә, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану» законда билгеләнгән чикләүләрәнә, тыюларны үтәргә, бурычларны үтәргә тиеш.

45 статья. Жирлек Башлыгы вәкаләтләре

Жирлек Башлыгы:

1) башка муниципаль берәмлекләрәнәң жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, граждәннар һәм оешмалар белән менәсәбәтләрдә Жирлек исеменән, ышанычнамәсәз жирлек исеменән эш итә;

2) Жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек Советы утырышларын чакыра һәм аларга рәислек итә, Жирлек Советының чираттан тыш утырышын чакыруны таләп итәргә хокуклы;

3) әлегә Уставта билгеләнгән тәртиптә Жирлек Советы кабул иткән норматив хокукый актларга кул куя һәм халыкка җиткәрә;

4) үз вәкаләтләре чикләрендә хокукый актлар чыгара;

- 5) Жирлек Советы эшендә хәбәрдарлыкны тәэмин итү һәм җәмәгатьчелек фикерен исәпкә алу буенча чаралар күрә;
- 6) гражданның кабул итүне, аларның мерәҗәгатьләрен, гаризаларын һәм шикәятләрен карауны оештыра;
- 7) Жирлек Советы утырышлары беркетмәләренә кул куя;
- 8) Жирлек Советы аппараты эшенә җитәкчелек итә;
- 9) Жирлек Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны координацияли;
- 10) расланган бюджет нигезендә үз вәкаләтләре чикләрендә Жирлек акчалары белән эш итә; Жирлек Советы эшчәнлеген карап тоту һәм тәэмин итү ечен Жирлек бюджетында каралган чыгымнар буенча чараларны бүлүче булып тора;
- 11) законнар һәм әлеге Устав нигезендә гражданның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча Жирлек Советының хокукый актың кабул итүне оештыра;
- 12) Жирлек территориясендә эш итүче жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән тиешле үзара хезмәттәшлеген тәэмин итә;
- 13) Жирлек исемнән икътисадый һәм социаль-мәдәни елкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнары белән шартнамәләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек һәм гамәлләрне координацияләү турында килешүләр һәм килешүләр тези;
- 14) жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итә;
- 15) Жирлекнең Башкарма комитеты эшчәнлегенә бертәсле идарә итү принципларында җитәкчелек итә һәм Жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан аның вәкаләтләренә кәргән вәкаләтләренә үтәү ечен шәхси җаваплылык тота;
- 16) Жирлек Советы, башка жирле үзидарә органнары һәм башка муниципаль берәмлекләр, дәүләт хакимияте органнары, гражданны һәм оешмалар белән мәнәсәбәтләрдә Жирлекнең Башкарма комитетын тәкъдим итә;
- 17) Жирлек Советы каравына Жирлек бюджеты проектларын һәм аның үтәләше турында хисапларны тәкъдим итә;
- 18) Жирлек Советы каравына жирлекнең социаль-икътисадый үсеш стратегиясен тәкъдим итә;
- 19) Жирлек Советы раславына Башкарма комитет структурасы проектын кертә, жирлек Башкарма комитетының штат расписаниесен раслый, хезмәткәрләренң чик санына һәм хезмәткә түләү фондына билгеләнгән чик санга туры килә;
- 20) муниципаль хезмәткәрләрен һәм Жирлекнең Башкарма комитетының башка хезмәткәрләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлеген контрольдә тота, аларга карата кызыксындыру һәм дисциплинар җаваплылык чаралары күрә;
- 21) Жирлекнең Башкарма комитеты Федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итә, аларның үтәләше ечен персонал җавап тота; тиешле законнар нигезендә һәм үтәү йезеннән тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара;
- 22) Жирлекнең Башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукый актлар, шулай ук жирлек башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

23) «Россия Федерациясендә дәүләт-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 13 июльдәге 224-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль-хосусый партнерлык елкәсендә вәкаләтләрне гамәлгә ашыруга вәкаләтле җирле үзидарә органы билгели;

24) Җирлек Советына үз эшчәнлегенә, Җирлекнең Башкарма комитеты һәм аңа буйсынган башка җирле үзидарә органнары эшчәнлегенә, шул исәптән Җирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләргә хәл итү турында отчетлар тапшыра;

25) халыкка даими рәвештә Җирлекнең Башкарма комитеты эшчәнлегенә турында хәбәр итә, Җирлекнең Башкарма комитеты хезмәткәрләргә тарафыннан гражданның кабул итүгә оештыра, айга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә гражданның кабул итә, гражданның тәкъдимнән, гаризаларын һәм шикаятләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

26) дәүләт һәм башка органнарда Җирлек мәнфәгатьләрен тәмин итү һәм яклау буенча чаралар күрә, Җирлек Башкарма комитеты исемнән судка гариза бирә, ышанычнамәләр бирә;

27) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән Җирлек Башлыгы карамагына кертелгән башка вәкаләтләрне, шулай ук өлегә Устав, Җирлек Советы карарлары белән Җирлек Башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

46 статья. Җирлек Башлыгы урынбасары

1. Җирлек Башлыгы тәкъдиме белән Җирлек Советы тарафыннан Җирлек Советы депутатлары арасынан Җирлек Башлыгы урынбасары сайлана.

2. Җирлек Башлыгы урынбасары, әгәр Җирлек Советы тавыш бирүнең башка тәртіб белән билгеләмәсә, яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

3. Җирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен Җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, Җирлек Башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

4. Җирлек Башлыгы урынбасары Җирлек Советы Регламентында билгеләнгән вазифаларны бүлү буенча вазифаларны башкара, Җирлек Башлыгы йөкләмәсен үти.

Җирлек башлыгы вәкаләтләргә вакытыннан алда туктатылган яки суд карары буенча процессуаль мәҗбүри чаралар кулланылган очракта, вакытлыча сак астына алынган яки эштән читләштерелгән очракта, яисә аның үз вазифаларын вакытлыча башкару мөмкин булмаган очракта, аның вәкаләтләрен вакытлыча башкара.

5. Җирлек Башлыгы урынбасары, өлегә Уставның 44 статьясындагы 3 өлешендә күрсәтелгән очрактан тыш, үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыра.

6. Җирлек Башлыгы урынбасары вәкаләтләргә өлегә Уставның 41 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

7. Җирлек Башлыгы урынбасары, Җирлек Башлыгы инициативасы белән яисә Җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә ештән бер өлеш тәләбе буенча кабул ителә торган Җирлек Советы карары буенча да вазифадан теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Җирлек Башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар Җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

8. Җирлек Башлыгы урынбасары 25.12.2008 елның № 273-ФЗ «Коррупциягә каршы тору турында» гы Федераль закон, 03.12.2012 елның № 230-ФЗ «Дәүләт вазифаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» гы Федераль закон, «Аерым

категорияләрдәгә затларның счетларын (кәртәмнәрен) ачарга һәм сакларга, Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында акчалата һәм кыйммәтле әйберләргә сакларга тиеш, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану» законда билгеләнгән чикләүләргә, тәюларны үтәргә, бурычларны үтәргә тиеш.

9. Жирлек Башлыгы урынбасарының вәкаләтләрен гәмәлгә ашыру гарантияләре федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә әлегә Устав белән билгеләнә.

47 статья. Жирлек Башлыгы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

1) үлөм;

2) үз теләгә белән отставкалар;

3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага жиберү;

4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфадан читләштерү;

5) суд тарафыннан эшкә яраксыз яисә чикләнгән эшчән дип тану;

6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яисә вафат булган дип игълан итү;

7) судның гаепләү карарының үз кеченә керүе;

8) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;

9) Россия Федерациясә граждандлығын йә чит ил граждандлығын туктату - аның нигезендә чит ил гражданды жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил граждандлығы (ярдәмгә алу) яисә чит ил гражданды яисә чит ил гражданды территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ булырга хокуклы, аның нигезендә чит ил гражданды жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил гражданды яисә чит ил гражданды яисә Россия Федерациясенәң халыкара шартнамәсә нигезендә жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы булган чит ил гражданды яисә чит ил граждандының даими яшәү хокукын раслаучы башка документ булырга, әгәр Россия Федерациясенәң халыкара килешүендә башкасы каралмаган булса;

10) сайлаучылар тарафыннан фикерләргә;

11) сәламәтлек торышы буенча суд тәртибендә билгеләнгән сәләтсезлек дәрәжәсә буенча жирлек башлыгы вәкаләтләрен гәмәлгә ашырырга;

12) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә, шулай ук Жирлек бетерелгән очракта, Жирлекне үзгәртәп кору;

13) Жирлекнең шәһәр округы белән берләшүенә бәйлә рәвештә муниципаль берәмлек статусын югалтуы;

14) Жирлек чикләрен үзгәртү яки Жирлекнең шәһәр округы белән берләшүе нәтижәсендә килеп чыккан сайлаучыларның санын 25% тан арттыру;

15) турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гәмәлгә ашыру ечен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу;

16) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләргә үтәмәү. ;

17) «Коррупциягә каршы тору турында» 25.12.2008 елның №273-ФЗ Федераль законда, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» 03.12.2012 елның №230-ФЗ Федераль законда билгеләнгән чикләүләргә, тьюларны, бурычларны үтәмәүләргә үтәмәү, «Аерым категория затларның аерым категорияләренә Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (көртөмнәр) ачуны һәм саклауны, кулдагы акчаларны һәм кыйммәтләргә саклауны тью турында " 07.05.2013 елның №79-ФЗ Федераль законда, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану».

2. Жирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, әлеге статьяның 1 елешендәге 1 - 11 пунктларында күрсәтелгән нигезләр буенча, яңа Жирлек Башлыгын сайлау вәкаләтләре туктатылганнан соң алты айдан да соңга калмыйча гамәлгә ашырыла.

Шул ук вакытта Жирлек Советының вәкаләтләре вакыты чыкканчы алты айдан да ким вакыт калса, Жирлек Башлыгын сайлау яңа сайланган Жирлек Советының беренче утырышында башкарыла.

3. Жирлек Советы тарафыннан аны отставкага жиберү турында карар кабул ителгән Жирлек Башлыгы әлеге карарга карата шикаять белдерү турындагы гариза белән мондый карар рәсми басылып чыккан көннән соң 10 көн эчендә судка мерәжәгать итәргә хокуклы. Суд гаризаны карарга һәм гариза биргән көннән соң 10 көннән дә соңга калмыйча карар кабул итәргә тиеш.

Татарстан Республикасы Президенты (Татарстан Республикасы Премьер-министры) тарафыннан вазыйфасыннан читләштерү турында хокукый акт чыгарылган Жирлек Башлыгы әлеге хокукый актка рәсми басылып чыккан көннән соң 10 көн эчендә суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы. Суд шикаятьне карарга һәм аны биргән көннән соң 10 көннән дә соңга калмыйча карар кабул итәргә тиеш.

4. Татарстан Республикасы Президентының (Татарстан Республикасы Премьер – министры) вазыйфасыннан читләштерү турындагы хокукый акты нигезендә йә Жирлек Башлыгын отставкага жиберү турында Жирлек Советы карары нигезендә вакытыннан алда туктатылган Жирлек Башлыгы әлеге хокукый актка яисә суд тәртибендә карарга шикаять бирсә, Жирлек Советы үз составыннан суд карары законлы кеченә кергәнче Жирлек Башлыгын сайлау турында карар кабул итәргә хокуклы түгел.

V бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

48 статья. Жирлекнең Башкарма комитеты – жирлекнең башкарма-боеру жирле үзидарә органы

1. Жирлекнең Башкарма комитеты Жирлекнең жирле үзидарәсенә башкарма-боеру органы булып тора.

2. Жирлекнең Башкарма комитетының рәсми исеме - "Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Шәмәрдән авыл жирлегә Башкарма комитеты".

3. Жирлекнең Башкарма комитеты Жирлекнең Советына хисап тоту һәм контрольдә тора.

4. Жирлекнең Башкарма комитеты үз исеме белән меһер, бланклар, шулай ук үзенә граждән хәле актларын дәүләт теркәвенә алу вәкаләтләрен гамәлгә ашыру ечен бирелгән Россия Федерациясә гербы сурәте тешерелгән түгәрәк меһере бар.

5. Жирлекнең Башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары жирлек бюджетында Россия Федерациясә бюджетларының чыгымнары классификациясә нигезендә аерым юл белән карала.

49 статья. Жирлекнең Башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитетның структурасы Жирлек Башлығы тәкъдиме буенча Жирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Жирлекнең Башкарма комитеты структурасына түбәндәгеләр керә: Башкарма комитет житәкчесе – Жирлек башлығы, Башкарма комитет сәркатибе, башка вазифалы затлар һәм Жирлекнең Башкарма комитетының тармак (функциональ) органнары.

50 статья. Башкарма комитет вәкаләтләре

1. Жирлекнең Башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу елкәсендә:

- Жирлек бюджеты проектын эшли;
- Жирлек бюджетының үтөлешен тәэмин итә;
- Жирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясен үтәүне оештыра;
- Жирлек бюджеты үтөлеше турында хисап, жирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясе үтөлеше турында отчет әзерли;

- Жирлекнең икътисады һәм социаль елкәсе торышын характерлый торган статистик күрсәткечләр жыюны һәм күрсәтелгән мөгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дөүләт хакимияте органнарына бирүне оештыра;

- “Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру” турында 28.06.2014 елның №172-ФЗ Федераль законда каралган стратегик планлаштыру елкәсендә вәкаләтләргә гамәлгә ашыра;

2) Жирлек территориясендә муниципаль милек белән идарә итү, предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр елкәсендә:

- Жирлекнең муниципаль милкәндәге мелкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын тезү, сатып алу, куллану, алар белән эш итү һәм арендау мәсьәләләрен хәл итә;

- Жирлек Советы карары белән билгеләнә торган очракларда, Жирлек Советы килешүенә (раславына) муниципаль милекне читләштерү, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр әзерли һәм кертә;

- муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән Жирлекнең икътисади һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек итү турында килешүләр теzi;

- Жирлек территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү елкәсендә терле милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә;

- Жирлек Советы билгеләгән тәртиптә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр булдыра, аларның максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслай, муниципаль казна учреждениеләрен һәм предприятиеләрне үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчеләрен биләп торган вазыйфадан азат итә;

- муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү ечен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләргә сатып алуны гамәлгә ашыра;

- бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан муниципаль йекләмәнең үтөлешен финанс белән тәэмин итүне гамәлгә ашыра;

- ул депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү ечен махсус билгеләнгән урыннарны билгели, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү ечен бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны биру тәртибен билгели;

3) тезелеш, транспорт һәм элементә елкәсендә:

- халыкны элемтә хезмәтләре белән тәэмин итү ечен шартлар тудыруны тәэмин итә;
- Жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген башкара;
 - 4) авыл хужалыгын һәм эшқуарлыкны үстерү елкәсендә:
 - ул авыл хужалыгы житештерүен үстерү һәм авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү, кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү ечен шартлар тудыра;
 - 5) халыкка торак-коммуналь, кенкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү елкәсендә:
 - ул халыкны жәмәгать туклануы, сәүдә һәм кенкүреш хезмәте күрсәтү белән тәэмин итү ечен шартлар тудыра;
 - ул халыкның ялын оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү ечен шартлар тудыра;
 - Жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакуләм спорт үсеше ечен шартлар тәэмин итә, жирлекнең рәсми физкультура-сәләмәтләндерү һәм спорт чаралары үткөрүне оештыра;
 - Жирлек чикләрендә халыкны су белән тәэмин итүне, халыкны Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыра;
 - ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм күмү урыннарын карап тотуны тәэмин итә;
 - ул коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү, транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын, жирлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын эшли һәм раслый, аларга карата таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә;
 - б) тезекләндерү елкәсендә:
 - каты коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым туплану) һәм транспортлау буенча оешмада катнаша;
 - Жирлек территориясен тезекләндерү кагыйдәләрен раслый,
 - әлеге кагыйдәләр нигезендә Жирлек территориясен тезекләндерүне оештыра;
 - тезекләндерү елкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, аның предметы булып Жирлек территориясен тезекләндерү кагыйдәләрен, инвалидлар ечен социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларының һәм күрсәтелә торган хезмәтләрнең инвалидлар ечен үтемләлеген тәэмин итүгә карата таләпләрне үтәү тора;
 - әлеге Уставның 5 статьясындагы 3 еләшендә күрсәтелгән чараларны үз эченә алган Жирлек территориясен тезекләндерүне гамәлгә ашыра;
 - адреслар бирүне, адресларны үзгөртү, юкка чыгаруны, урам-юл челтәре элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яки муниципальара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге жирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), Жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементлары атамаларын бирүне, мондый атамаларны үзгөртү, юкка чыгаруны, дәүләт адреслы реестрында мәгълүмат урнаштыруны гамәлгә ашыра;
 - ул Жирлек халкының массакуләм ял итү ечен шартлар тудыра һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны тезекләндерүне оештыра, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полосаларына ирекле үтеп керүен тәэмин итә;
 - 7) гражданның хоукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәэмин итү, Халыкны һәм территорияләрне гадәттән тыш хәлләрдән яклау елкәсендә

- Жирлек территориясендә законнар, дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары актлары үтәләшен, гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәэмин итә;

- ул билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яки арбитраж судта, жирле үзидарә органнарының һәм дәүләт вазыйфаи затларның, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның хокукларын бозучы актларына карата шикаять белдерә;

- муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, Жирлек депутатын чакыртып алу, Жирлек чикләрен үзгәртү, Жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне өзәрләү һәм үткөрүне оештыру ягыннан һәм матди-техник яктан тәэмин итә;

- жыелышлар, митинглар, урам йерешләре, демонстрацияләр һәм пикетлар уздыруга, спорт, тамаша һәм башка массакүләм чаралар үткөрүгә бөйлә законнарда каралган чараларны гамәлгә ашыра;

- жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтә, халык дружиналары эшчәнлеген ечен шартлар тудыра;

- Жирлек торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткөрүне тәэмин итә;

8) мәдәният, спорт һәм балалар һәм яшьләр белән эшләү өлкәсендә:

- Жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм тормышка ашыра;

- ул милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, Жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясә халыкларының телләрен һәм мәдәниәтен саклап калуға һәм үстөрүгә, мигрантларны социаль һәм мәдәни адаптацияләүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлтелгән чараларны тормышка ашыру ечен шартлар тудыра;

9) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә:

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә Жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру ечен бирелгән матди һәм финанс чараларын исәпкә алып бара һәм тиешле файдалануны тәэмин итә;

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

10) башка вәкаләтләр:

- Жирлек Башлыгы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка яктан тәэмин итүне башкара;

- Жирлекнең архив фондларын формалаштыруны тәэмин итә;

- Жирлекнең жирле өһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү максатларында, жирлек ечен өһәмиятле булган социаль өһәмиятле эшләрне (шул исәптән дежурлыкларны) ирекле нигездә башкаруга гражданның жәлеп итү турында карар кабул итә, һәм аларны үткөрүне оештыра;

- федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элементләрен гамәлгә ашыра;

- ул Россия Федерациясендә муниципаль-шәхси партнерлык өлкәсендә ачык партнер булып тора һәм «Россия Федерациясендә дәүләт-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында»13.07.2015 елның № 224-ФЗ Федераль

законның 18 статьясындагы 2 елешендә каралган вәкаләтләрне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора;

- Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча, законнар, әлеге Устав, Жирлек Советы карарлары белән Жирлек Советы яисә башка жирле үзидарә органнары вәкаләтләрәннән тыш, башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

2. Башкарма комитет Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:

- Жирлек музейлары булдыра;
- Жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр кыла;

- опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнаша;
- ул жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни мохтариятләрнең хокукларын тормышка ашыру белән бәйлә эшчәнлекне тормышка ашыру ечен шартлар тудыра;

- Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм жирлек территориясендә миллиләтара мөнәсәбәтләр елкәсендә чараларны тормышка ашыруга ярдәм итә;

- Жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация эзерләү чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнаша;

- муниципаль янғын сагы булдыра;
- туризмны үстерү ечен шартлар тудыра;
- кеше хокукларын тәэмин итүгә жәмәгать контролен һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтә;

- «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтә.

- торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча гражданның муниципаль торак фондыннан торак урыннары бирүне оештыра;

- Жирлек территориясендә яшәүче хужаларсыз гына хайваннар белән эш итү эшчәнлеген башкара;

- «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 23.06.2016 №182-ФЗ Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау елкәсендәге чараларны гамәлгә ашыра;

- физик культура һәм спорт, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән затлар, адаптив физик культура һәм адаптив спорт үсешенә ярдәм итә;

- «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 07.02.1992 елның №2300-1 Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын тормышка ашыра.

3. Жирлекнең Башкарма комитеты муниципаль контрольлекне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

Муниципаль контроль елкәсендә Жирлекнең Башкарма комитеты вәкаләтләренә керә:

1) тиешле территориядә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру;

2) жирле үзидарә органнарына гамәлгә ашыру вәкаләтләре бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) эшчәнлекнең тиешле елкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү, Татарстан Республикасы башкарма хакимиятенә вәкаләтле органнары тарафыннан раслана торган

типлаштырылган административ регламентлар, региональ дөүлөт контролен (күзөтчелеген) гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү, аны гамәлгә ашыру вәкаләтләре җирле үзидарә органнарына бирелгән. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Татарстан Республикасы норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4) федераль законнарда, законнарда һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру. Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре, мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә, җирлек башкарма комитеты органнарына йекләнергә мөмкин.

4. Муниципаль контроль терләрен оештыру һәм гамәлгә ашыру «Россия Федерациясендә дөүлөт контроле (күзөтчелеге) һәм муниципаль контроль турында» 2020 елның 31 июлендәге 248-ФЗ номерлы Федераль закон белән җайга салына.

VI бүлек. БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҮЗАРА ХЕЗМӘТТӘШЛЕГЕ

51 статья. Жирлекнең Ревизия комиссиясе

1. Жирлекнең Ревизия комиссиясе тышкы финанс контроле даими эшләүче органы булып тора һәм Жирлек Советы тарафыннан тәзелә.

2. Жирлекнең Ревизия комиссиясе рәис һәм ике әгъзадан (аудитор) тора.

Жирлекнең Ревизия комиссиясен оештыру һәм аның эшчәнлегенә тәртибе, аның вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, «Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләренә контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенә гомуми принциплары турында» 07.02.2011 ел, №6-ФЗ, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, №131-ФЗ федераль законнар, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, башка федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнә.

Федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә, җирлекнең Ревизия комиссиясе эшен һәм эшчәнлеген хокукый җайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

3. Жирлек Советы Саба муниципаль районы Советы белән килешү тезергә хокукы Саба муниципаль районы Контроль-хисап палатасына тышкы муниципаль финанс контролен гамәлгә ашыру буенча җирлекнең Ревизия комиссиясе вәкаләтләрен тапшыру турында.

52 статья. Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы, Жирлекнең Башкарма комитеты һәм башка җирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләрне бүлешү нигезендә Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы һәм Жирлекнең Башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль гамәлгә ашыралар.

2. Жирлек Советы һәм Жирлекнең Башкарма комитеты, Жирлекнең икътисади һәм социаль үсеше процесслары белән нәтиҗәле идарә итү максатыннан, законнарда, әлеге Уставта билгеләнгән формаларда, халык мөнфәгатьләрендә хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Жирлек Советы һәм Жирлекнең Башкарма комитеты бер-берсенә кабул ителгән норматив-хокукый актларны кул куйган кеннән жиде кен эчендә жибәрәләр.

4. Жирлек Башлыгы Жирлек Советының хокукый актларын кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турындагы тәкъдим белән Жирлек Советына мерәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

5. Жирлекнең башка жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге тәртибе Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

53 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Жирлекнең жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын үткөрү юлы белән йә суд тәртибендә хәл ителә.

VII бүлек. САЙЛАУ КОМИССИЯСЕ

54 статья. Жирлекнең Сайлау комиссиясе

1. Жирлекнең Сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, Жирлек Башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирүне, Жирлек чикләрен үзгәртү, Жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыра.

2. Жирлекнең Сайлау комиссиясе жирле үзидарә органнары структурасына керми торган муниципаль орган булып тора.

3. Жирлекнең Сайлау комиссиясе «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының теп гарантияләре турында» 12.06.2002 елның № 67-ФЗ Федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән тәртиптә Жирлек Советы тарафыннан тезелә.

4. Жирлек Сайлау комиссиясенең вәкаләтләре вакыты биш ел төшкил итә.

5. Жирлекнең Сайлау комиссиясе хәлиткеч тавыш бирү хокукы белән 5 әгъзадан тора.

6. Жирлек Сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс ягыннан тәэмин итү Жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән күздә тотыла.

7. Жирлек Сайлау комиссиясенең вәкаләтләре, аның эшчәнлеге тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, өлеге устав белән жайга салына. Жирлек Советы мерәжәгәте нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча Жирлек Сайлау комиссиясенең вәкаләтләре территорияль сайлау комиссиясенә йекләнә ала.

VIII бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

55 статья. Жирлекнең юридик зат хокукына ия жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм өлеге Устав нигезендә юридик зат хокуклары Жирлек Советына һәм Жирлекнең Башкарма комитетына бирелә.

2. Жирлекнең Башкарма комитеты структурасы нигезендә, Жирлек Советы карары буенча, юридик зат хокуклары белән Жирлекнең Башкарма комитетының аерым органнарына бирелергә мөмкин.

56 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары юридик зат буларак

1. Жирлек исемненнән милек һәм башка хокукларны һәм вазифаларны сатып алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышаныч кәгазеннән башка чыгыш ясарга мемкин.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары, юридик зат хокуклары белән билгеләнгән, идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру ечен тезелә торган муниципаль казна учреждениеләре булып торалар һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар сыйфатында дәүләт теркөвә узарга тиеш.

57 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарын финанслау

Жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанслау ягыннан тәэмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына гамәлгә ашырыла.

IX бүлек. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫНА ҺӘМ ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКА ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНА БИРЕЛӘ ТОРГАН СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘР

58 статья. Жирлек башлығына һәм Жирлекнең башка вазыйфаи затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Жирлек Башлығы һәм Жирлекнең башка вазыйфаи затлары эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең вәкилләкле органы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 12.02.2009 елдагы 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм жирлек Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

59 статья. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затлар эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

1. Жирлек Советы депутатына, даими нигездә эшләүче, Жирлек Советы һәм аның органнары утырышларында катнашкан, Жирлек Советы йекләмәләрен үтәгән вакытта, гамәлдәге законнарда каралган акчалата компенсация һәм башка түләүләр түләнә.

2. Үз вәкаләтләрен даими нигездә башкаручы Жирлек Башлығы урынбасарына, әлегә Уставта каралган очракларда, Жирлек Башлығы вазыйфаларын башкарганда, Жирлек Башлығының айлык акчалата бүләкләренә 90 проценты күләмендә түләнә.

3. Жирлекнең Ревизия комиссиясе һәм Жирлекнең Сайлау комиссиясе әгъзаларына әлегә органнар эшендә катнашкан вакытта законнар, Жирлек Советы карарлары нигезендә акчалата компенсация түләнә.

60 статья. Жирлек башлығы, Жирлек Советы депутатларының кагылгысызлыгы гарантияләре

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән Жирлек Башлығының хокук гарантияләре, аларны жинаять яки административ җаваплылыкка тартканда, тоткарлауда, арестта, тентүдә, Сорау алганда, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук Жирлек Советы депутатларына карата, торак һәм (яки) хезмәт урынын, аларның

багажын, шәхси һәм хезмәт транспорт чараларын, алар тарафыннан кулланыла торган элемент чараларын исәпкә алганда, федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә Жирлек Советы депутаты әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм аның статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның вәкаләтләре вакыты чыккач та, жинаять яки административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә Жирлек Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очрақларына кагылмый.

X бүлек. ЖИРЛЕКТӘГЕ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ НӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ҖАВАПЛИЛЫГЫ

61 статья. Жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының җаваплылығы

Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары федераль законнар нигезендә Жирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында җаваплы.

62 статья. Жирле үзидарә органнарының, Жирлек Советы депутатларының Жирлек халкы алдында җаваплылығы

1. Жирле үзидарә органнарының Жирлек халкы алдында җаваплылығы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

2. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән Жирлек башлыгының, Жирлек халкы алдында җаваплылығы, аны сайлаган кешеләрнең ышанычы югалту нәтижәсендә барлыкка килә.

3. Жирлек халкының ышанычын югалткан Жирлек Советы депутаты, шул исәптән Жирлек Башлыгы, әлеге Уставның 13 статьясында каралган очрақларда һәм тәртиптә кире алынырга мөмкин.

63 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының дәүләт алдында җаваплылығы

1. Федераль законнар нигезендә Жирлек Советының, Жирлек Башлыгының дәүләт алдында җаваплылығы Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы законнары һәм әлеге Устав, шулай ук Жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә башкармаган очрақта тиешле суд карары нигезендә барлыкка килә.

2. Жирлек Советының нигезләре һәм тәртибе «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

64 статья. Физик һәм юридик затлар каршында жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының җаваплылығы

Жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылығы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

65 статья. Жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарларына һәм гамәлләренә (гамәл кылмавына) карата судка шикаять белдерү

Гражданнарны турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарларга, жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының карарларына һәм гамәлләренә (гамәл кылмауларына) судта яисә Арбитраж судына законда билгеләнгән тәртиптә шикаять бирелергә мөмкин.

66 статья. Ышаныч югалуга бәйле рәвештә, муниципаль вазыйфаларны биләүче затларны эштән азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа биләүче зат, ышаныч югалуга бәйле рәвештә, эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:

1) мөнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм (яки) жайга салу буенча зат тарафыннан чаралар күрү, аны яклавы ул булган;

2) зат тарафыннан үз керемнәре, мелкәте һәм мелкәти характердагы йекләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренәң) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, мелкәте һәм мелкәти характердагы йекләмәләре турында мәгълүмат бирү яисә белә торып дерес булмаган яки тулы булмаган мәгълүмат бирү турында;

3) затның, Федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, коммерция оешмасы белән идарә итү органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;

4) зат тарафыннан эшкуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

5) затның, әгәр Россия Федерациясенәң халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки Күзәтчелек советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм Россия Федерациясе территориясендә эш итүче башка чит ил коммерцияле булмаган оешмалары һәм аларның структур бүлекчәләре составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затның мөнфәгатьләр конфликтна китерә яки китерә ала торган шәхси кызыксынуы барлыкка килүе турында мәгълүм булган муниципаль вазыйфаны биләп торучы зат тарафыннан үзенә буйсынган зат тарафыннан мөнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм (яки) жайга салу чаралары кабул ителгән очракта да, ышаныч югалуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш.

3. “Коррупциягә каршы тору турында” 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ Федераль законның 15 статьясында каралган ышаныч югалу сәбәпле, тиешле вазифаны биләгән жирле үзидарә органы тарафыннан муниципаль вазифаны биләп торучы затка карата куллану, эштән азат итү (вазыйфадан азат итү) рәвешендәге түләттерү турында белешмәләр өлегә зат үз вазифасын биләп торучы затлар реестрына кертелә.

XI бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ

67 статья. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасы

1. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасына керә:

1) Жирлек Уставы, жирле референдумда (гражданнар жыенында) кабул ителгән хокукый актлар;

2) Жирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;

3) әлеге Уставта каралган Жирлек Башлыгының, Жирлек Башкарма комитетының һәм башка органнарның һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының хокукый актлары.

2. Жирлек уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль норматив хокукый актлар системасында иң югары юридик кеч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә һәм жирлекнең бетен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль норматив хокукый актлар әлеге Уставка һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актлар жирлекнең бетен территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш.

4. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәле, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар юкка чыгарылган яисә күрсәтелгән органнарның яисә вазыйфаи затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелгән очракта, тиешле муниципаль хокукый акты кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан туктатылырга мөмкин - муниципаль хокукый актының гамәлен юкка чыгару яисә туктатып тору мизгеленә тиешле муниципаль хокукый акты кабул итү (бастырып чыгару) кәргән жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары, шулай ук жирле үзидарә органнарының федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны җайга салучы елешендә-Россия Федерациясә дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы).

5. Норматив характерга ия булмаган муниципаль хокукый актының гамәлдә булуы, Эшкурлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясә Президенты каршындагы вәкаләтле вәкилнең Эшкурлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясә законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәне алган очракта, жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи заты тарафыннан кичекмәстән туктатыла. Бирелгән күрсәтмәнең үтәлеше турында жирле үзидарәнең башкарма-боеру органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясә Президенты каршындагы Эшкурлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә - еч кен, ә жирле үзидарәнең вәкиллекле органнарына алар карар кабул иткән кеннән еч кеннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

68 статья. Гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү жирле референдумда белдерелгән гражданнарны турыдан-туры ихтыяр белән белдерү юлы белән башкарыла.

2. Әгәр Жирлек халкын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру ечен муниципаль норматив хокукый акты, жирле үзидарә органын яисә күрсәтелгән акты кабул итү (бастырып чыгару) керә торган жирле үзидарәнең вазыйфаи затын естәмә рәвештә кабул итү (бастырып чыгару) таләп ителсә, референдумда кабул ителгән карар үз кеченә кәргән кеннән 15 кен эчендә тиешле муниципаль норматив хокукый акты әзерләү һәм (яисә) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок еч айдан да артмаска тиеш.

3. Муниципаль норматив хокукый актының гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру ечен кирәкле

булу вакытын бозу Жирлек Башлыгын чакыртып алу яисә Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату ечен нигез булып тора.

69 статья. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актлар төрләре

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үзләренә йекләнгән вәкаләтләренә үтәү йезеннән түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгара:

1) Жирлек Советы-Жирлек Советы карарлары;

2) Жирлек Башлыгы – Жирлек Башлыгы карарлары һәм боерыклары, Башкарма комитет карарлары һәм боерыклары.

2. Жирлекнең башка вазыйфаи затлары үз вәкаләтләре чикләрендә әлеге Уставта, башка муниципаль норматив хокукый актларда билгеләнгән, аларның статусын билгели торган боерыклар һәм боерыклар чыгара.

70 статья. Муниципаль хокукый актларны әзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектлары жирлек башлыгы, Жирлек Советы депутатлары, башка сайлау органнары, жирле үзидарә органнары, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив теркемнәре, Саба муниципаль районы прокуроры, шулай ук Жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан кертелә ала.

2. Татарстан Республикасы Саба районы прокуроры үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү кирәклеген билгеләгәндә муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, юкка чыгару яки кабул итү турында тәкъдимнәр кертәргә хокуклы.

3. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушып бирелә торган документларның исемлегенә һәм формасы Жирлек Советы Регламенты, Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

71 статья. Жирлек Советының хокукый актлары

1. Жирлек Советы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Устав белән аның компетенциясенә кергән мәсьәләләр буенча Жирлек территориясендә үтәләргә тиешле кагыйдәләренә билгели торган карарлар, Жирлек Башлыгын отставкага жиберү турында карар, шулай ук Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав белән аның компетенциясенә кергән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Жирлек Советы карарлары, әгәр федераль законнарда башкача билгеләнмәгән булса, Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

3. Жирлек Советының жирле салымнар һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгаруны, жирлек бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан карарлары бары тик Жирлек Башлыгы инициативасы буенча яки аның бәяләмәсе булганда гына Жирлек Советы каравына кертеләргә мөмкин. Күрсәтелгән бәяләмә Жирлек Советына карар проектын Жирлек Башкарма комитетына тапшырганнан соң утыз кен эчендә тапшырыла.

4. Жирлек Советы карарлары Жирлек Башлыгы тарафыннан кабул ителгән кеннән еч кен эчендә имзалана һәм алар әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә халыкка игълан ителә.

72 статья. Жирлек Башлыгының хокукый актлары

Жирлек Башлыгы үз вәкаләтләре чикләрендә, законнарда, әлеге Уставта, Жирлек Советы карарлары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә, Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре, шулай ук әлеге Уставка кертелгән башка мәсьәләләр буенча «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль закон һәм башка федераль законнар нигезендә карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара. Федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, Жирлек Советының норматив хокукый актлары белән билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә Жирлек Башлыгы федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча Жирлек Башкарма комитеты карарларын, шулай ук Жирлек Башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча боерыкларын чыгара.

73 статья. Муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм аларның үз кеченә керүе тәртибе

1. Жирлек Советы карарлары жирлек башлыгы кул куйганнан соң 10 кен узгач үз кеченә керә, әгәр башкасы карар белән билгеләнмәгән булса.

Жирлек Советының салымнар һәм жыемнар турындагы норматив-хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз кеченә керә.

Жирлек Советының әлеге Уставны кабул итү яки әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карарлары Федераль законда, әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үз кеченә керә.

2. Жирлек Башлыгының, Жирле үзидарәнең башка вазыйфаи затларының хокукый актлары, әгәр актларда башкасы билгеләнмәгән булса, аларга кул куелган кеннән үз кеченә керә.

3. Кеше һәм граждандан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы, гамәлгә куючы муниципаль берәмлек булган оешмаларның хокукый статусын билгели торган, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында тезелә торган шартнамәләр рәсми басылып чыкканнан (халыкка житкерелгәннән) соң үз кеченә керә.

4. һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары: аның исеме, имзасы (Жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән хокукый актлар ечен - шулай ук Жирлек Советы кабул иткән датага), теркәү номеры, хокукый актка кул куйган вазыйфаи затның исеме, меһере булырга тиеш.

5. Жирлек бюджеты турында, аның үтөлеше турында хисап, жирле салымнар һәм жыемнар билгеләү турында, Жирлек Советы Регламенты, Жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән башка норматив-хокукый актлар, жирле үзидарә органнары арасында тезелгән килешүләр, муниципаль норматив хокукый актлардан яисә аларның федераль закон белән чикләнгән белешмәләре булган аерым нигезләмәләреннән тыш, рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

6. Муниципаль сайлаулар, жирле референдум, Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү, чикләне үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору, жирлек башлыгын һәм аның урынбасарын сайлау мәсьәләсе буенча норматив хокукый актлар һәм законнар нигезендә башка актлар мөһбүри рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

7. Законнар яисә әлегә Устав нигезендә мәҗбүри булмаган рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) мәҗбүри булмаган норматив булмаган муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яисә җирле үзидарә вазыйфаи затлары карары буенча бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) мемкин.

8. Бастырып чыгарганда (халыкка җиткергәндә) муниципаль хокукый акт яисә җирле үзидарә органнары арасында тезелгән килешү реквизитлары күрсәтелә. Муниципаль хокукый актны яисә җирле үзидарә органнары арасында тезелгән Килешүне рәсми бастырып чыгару булып аның тулы текстын җирлектә таратыла торган Вақытлы матбугатта беренче басмасы санала.

Муниципаль хокукый актларны һәм килешүләрне рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) ечен җирле үзидарә органнары шулай ук челтәрле басмадан файдаланырга хокуклы. Муниципаль хокукый актның рәсми челтәр басмасында тулы текстны басылып чыккан (урнаштырылган) очракта, күләмле график һәм таблица кушымталары басма матбугатта китерелергә мемкин.

9. Муниципаль хокукый актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) юлы белән гамәлгә ашырыла:

- хокукый акт текстын Җирлекнең җирле үзидарә органнары гамәлгә куйган басма массакуләм мәгълүмат чараларында яисә Җирлек территориясендә таратыла торган бүтән массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгару. Хокукый акт текстын башка массакуләм мәгълүмат чараларында бастырганда әлегә басылуның рәсми булуы турында билге булырга тиеш;

- хокукый акт текстын яки хокукый акт проекты Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә түбәндәге адрес буенча урнаштыру: <http://pravo.tatarstan.ru> хокукый акт текстын яисә хокукый акт проекты Россия юстиция Министрлыгының хокукый порталында «Россия Федерациясендә норматив хокукый актлар» бүлегендә түбәндәге адрес буенча «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштыру: <http://pravo-minjust.ru> кат <http://право-минюст.рф>;

- хокукый акт текстын Җирлек территориясендә махсус мәгълүмат стендларында урнаштыру. Күрсәтелгән стендларның саны һәм аларның урнашу урыннары Җирлек Советы тарафыннан раслана һәм Җирлек халкы тарафыннан муниципаль хокукый акт текстны белән каршылыксыз танышу мемкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

10. Муниципаль хокукый актны бастырып чыгарганда (халыкка җиткергәндә) массакуләм мәгълүмат чарасының чыгу датасы яки тиешле актны халыкка җиткерү датасы турында белешмәләр күрсәтелергә тиеш, алар актны җибәрә башлау (тарату) датасына яки аны мәгълүмат стендында урнаштыру датасына туры килергә тиеш.

11. Муниципаль норматив хокукый актлар, шул исәптән җирле референдумда (гражданныр җыенында) кабул ителгән карарлар хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы законында билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы юстиция Министрлыгы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

ХІІ бүлек. ҖИРЛЕКНЕҢ ИКЪТИСАДИ НИГЕЗЕ

74 статья. Җирлекнең икътисади нигезе

Җирлекнең икътисади нигезен муниципаль милектәге милек, Җирлек бюджеты акчалары, шулай ук Җирлекнең милек хокуклары тәшкил итә.

75 статья. Муниципаль милек

1. Жирлек милкендө булырга мемкин:

1) «Россия Федерациясендө жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү ечен билгеләнгән мелкәт;

2) федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очракларда жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру ечен билгеләнгән мелкәт, шулай ук аларга «Россия Федерациясендө жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясындагы 4 еләшәндә каралган тәртиптә жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрән гамәлгә ашыру ечен бирелгән мелкәт;

3) Жирлек Советының норматив хокукый актлары нигезәндә жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәэмин итү ечен билгеләнгән мелкәт;

4) федераль законнар белән жирле үзидарә органнарына хәл итү хокукы бирелгән һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү ечен билгеләнгән мелкәт.

5) «Россия Федерациясендө жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 еләшләрә нигезәндә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү ечен билгеләнгән мелкәт, шулай ук «Россия Федерациясендө жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 17 статьясындагы 1, 1.1 еләшләрә нигезәндә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру ечен билгеләнгән мелкәт.

2. Жирлектә әлегә статьяның 1 еләше таләпләрәнә туры килми торган мелкәткә милек хокукы барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән мелкәт яңадан профильләштереләргә (милекнең максатчан билгеләнеше үзгәртеләргә) йә читләштереләргә тиеш. Мондый мелкәтне читләштерү тәртибе һәм сроклары федераль закон белән билгеләнә.

76 статья. Жирлекнең муниципаль милкенә ия булу, файдалану һәм эш итү

1. Жирле үзидарә органнары Жирлек исемәнән Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезәндә кабул ителә торган жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезәндә муниципаль мелкәтне местәкыйль белә, файдалана һәм алар белән эш итә.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль мелкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дөүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасы дөүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезәндә читләштереп алырга, бүтән алыш-бирешләр башкарырга хокуклы.

3. Жирле үзидарә органнары Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләт биргән федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнгән тәртиптә муниципаль милек реестрларын алып бара.

77 статья. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Жирлек муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне теги, үзгәртеп кора һәм бетерә, хужалык жәмгыятьләрен, шул исәптән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләренә гамәлгә ашыру ечен муниципальара тезүдә катнаша ала. Муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючы функцияләрен һәм вәкаләтләрен вәкаләтле жирле үзидарә органнары гамәлгә ашыра.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр эшчәнлегенә максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, әлеге предприятие һәм учреждение житәкчеләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлегә турында хисапларны әлеге Уставта каралган тәртиптә тыңлый.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнары Жирлек исемненән муниципаль казна учреждениеләре йекләмәләре буенча субсидия рәвешендә жавап бирәләр һәм аларның Россия Федерациясе Граждан кодексында билгеләнгән тәртиптә үтөлешен тәэмин итәләр.

78 статья. Жирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә Жирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Муниципаль милекне кулландан һәм хосусыйлаштырудан кергән керемнәр Жирлек бюджетына керә.

79 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Жирлекнең жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законнарда башкача билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә тезелә.

XIII башлыгы. ЖИРЛЕКНЕҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

80 статья. Жирлек бюджеты

1. Жирлекнең үз бюджеты бар.

2. Жирлек бюджеты Жирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты рәвешендә эшләнә һәм раслана.

3. Жирлек бюджетында Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә гамәлгә ашыруга юнәлтелүче керемнәр һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләренә жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашыруны тәэмин итү ечен бирелә торган субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр исәбеннен Жирлек бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.

4. Федераль законнарда һәм Россия Федерациясенә шулар нигезендә кабул ителә торган башка норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнары федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яисә) Татарстан

Республикасы дәүләт хакимияте органнарына Жирлек бюджеты үтөлеше турында хисап тапшыра.

81 статья. Жирлектә бюджет процессы

1. Жирлек бюджеты проектын тезү һәм карау, Жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтөлешен тикшереп тору, Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы хисапны тезү һәм раслау, Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы Бюджет кодексында билгеләнгән таләпләргә үтәп, жирле үзидарә органнары тарафыннан местәкыйль гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек бюджеты проекты, Жирлек бюджетын раслау турында Жирлек Советы карары, аның үтөлеше турында еллык хисап, Жирлек бюджеты үтөлеше барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждение хезмәткәрләре саны турында квартал саен белешмәләр, Жирлекнең торак пунктлары территорияләрендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 елешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкәрелергә) тиеш.

3. Жирлек Советының муниципаль норматив-хокукый актларына, чираттагы финанс елында һәм план чорында үз кеченә керә торган бюджет хокук менәсәбәтләрен жайга сала торган, жирле салымнар турында муниципаль норматив-хокукый актларга, Жирлек Советының муниципаль норматив-хокукый актларына үзгәрешләр кертү турындагы муниципаль норматив хокукый актларына үзгәрешләр кертү турында Жирлек Советына чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турында карар проекты кертелгән кенгә кадәр 10 кеннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

4. Жирлек бюджеты проекты еч елга (чираттагы финанс елына һәм план чорына) тезелә һәм раслана.

5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты проекты, Жирлекнең чыгым йекләмәләрен финанс ягыннан тәэмин итү максатларында, Жирлекнең социаль-икътисади үсешен фаразлау нигезендә тезелә.

6. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты проекты, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләре нигезендә Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә кабул ителгән тәртиптә һәм срокларда тезелә.

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты проектын тезү түбәндәгеләргә нигезләнә:

- Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Собраниесенә Юлламасының Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә таләпләр) билгели торган нигезләмәләре турында;

- Татарстан Республикасы Президентының Татарстан Республикасы Дәүләт Советына юлламасында;

- Жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең теп юнәлешләре турында;

- социаль - икътисади үсеш фаразы турында;

- озак сроклы чорга бюджет фаразы (бюджет фаразы проекты, бюджет фаразына үзгәрешләр кертү проекты) турында;

- муниципаль программалар (муниципаль программалар проектлары, муниципаль программаларга үзгәрешләр кертү проектлары) турында.

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турындагы карарда бюджетның теп характеристикалары булырга тиеш, аларга бюджет керемнәренең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы

законнары, Жирлек Советының муниципаль хокукый актларында (бюджет турындагы Карардан тыш) билгеләнгән башка күрсәткечләр керә.

9. Жирлек бюджеты турындагы карар белән раслана:

- РФ Бюджет кодексының 160.1 статьясында каралган очракларда Жирлек бюджеты керемнәренә баш администраторлары Исемлеге;

- РФ Бюджет кодексының 160.2 статьясында каралган очракларда Жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакларының баш администраторлары исемлеге;

- чыгымнар терләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, теркемнәре (теркемнәре һәм теркемчәләре буенча) йө чыгымнар терләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары (муниципаль программалар һәм программага карамаган юнәлешләр), чыгымнар терләре теркемнәре (теркемнәре һәм теркемчәләре), чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясенә чыгымнар терләре (теркемнәре һәм теркемчәләре) буенча, шулай ук чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясенә бүлекләре һәм бүлекчәләре, билгеләнгән тиешенчә Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, муниципаль хокукый акты белән Жирлеге Советы;

- чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- норматив йөкләмәләренә үтүгә юнәлдерелә торган бюджет ассигнованиеләренә гомуми күләме;

- чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына башка бюджетлардан алына торган һәм (яисә) бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

- чираттагы финанс елына һәм план чорының беренче елына бюджет расланган очракта шартлы рәвештә расланган (расланган) чыгымнарның гомуми күләме план чорының беренче елына бюджет чыгымнарының гомуми күләменнән кимендә 2,5 проценты күләмендә (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар исәбенә каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), план чорының икенче елына бюджет чыгымнарының гомуми күләменнән кимендә 5 проценты күләмендә (бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар исәбенә каралган;

- чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет кытлыгын финанслау чыганаклары (статья 2007 елның 2 августындагы 38-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә);

- чираттагы финанс елыннан һәм план чорының һәр елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның иң югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның иң югары чиген күрсәтеп, муниципаль бурычның иң югары чиге;

- Жирлек бюджетының Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, Жирлек Советының муниципаль хокукый актында билгеләнгән башка күрсәткечләре.

10. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турында карар проекты расланган бюджетның план чорының параметрларын үзгәртү һәм аларга бюджет проектының план чорының икенче елы параметрларын естәү юлы белән раслана.

Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турында карар проекты план чорының расланган бюджеты күрсәткечләрен тегәлләштерә һәм тезелә торган бюджетның план чорының икенче елы күрсәткечләрен раслый.

11. Бюджет турындагы карар проекты белән бер үк вакытта Жирлек Советына тәкъдим ителә:

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;

- агымдагы финанс елының узган чорында Жирлекнең социаль-иқтисади үсешенең яқынча нәтижеләре һәм агымдагы финанс елында жирлекнең социаль-иқтисади үсешенең кетелүче нәтижеләре;

- чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлекнең социаль-иқтисади үсеш фаразы;

- чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджетының төп характеристикалары (керемнәрнең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты) фаразы;

- Жирлек бюджеты проектына аңлатма язуы;

- бюджетара трансфертларны бүлү методикалары (методикалар проектлары) һәм исәп-хисаплар;

- чираттагы финанс елы һәм план чорының һәр елыннан соң килүче елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның иң югары чиге;

- агымдагы финанс елына бюджетның кетелүче үтөлешен бәяләү;

- Жирлек Советы, суд системасы органнары, Жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән әлеге органнарның бюджет сметалары проектлары, әлеге бюджет сметаларына карата жирлек башкарма комитеты белән каршылыклар барлыкка килгән очракта, Жирлекнең Башкарма комитеты тарафыннан тәкъдим ителә торган;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Уставта билгеләнгән башка документлар һәм материаллар.

Муниципаль программалар һәм программага карамаган эшчәнлек юнәлешләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү бюджет турындагы карар белән расланган очракта, жирлек бюджеты турындагы карар проектына муниципаль программалар паспортлары (күрсәтелгән паспортларга үзгәрешләр проектлары) тапшырыла.

Әгәр Жирлек бюджеты турындагы карар проекты бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү белән кушымта булмаса, бюджет чыгымнары классификациясе бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү белән кушымта Жирлек бюджеты турындагы карар проектына аңлатма язуына кушымталар составына кертелә.

12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты проекты тезү Жирлекнең Башкарма комитеты тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар, алар нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

13. Жирлекнең Башкарма комитеты чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турындагы карар проекты агымдагы елның 15 ноябрәннән дә соңга калмыйча жирлек Советы каравына кертә.

14. Жирлек бюджеты турында карар проекты карау һәм аны Жирлек Советының муниципаль норматив хокукый актында билгеләнгән раслау тәртибе Чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турындагы карарның үз кеченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 184.1 статьясы нигезендә күрсәткечләрен һәм характеристикаларны (кушымталарны) раслауны күздә тотарга тиеш.

15. Жирлек бюджеты турындагы карар 1 гыйнвардан үз кеченә керә һәм, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм (яки) Жирлек бюджеты турындагы

карарда башкасы каралмаган булса, финанс елының 31 декабрә кадәр гамәлдә була.

Жирлек бюджеты турындагы карар, аңа кул куелганнан соң 10 кеннән дә соңга калмыйча, билгеләнгән тәртиптә рәсми бастырып чыгарылырга тиеш.

16. Жирлекнең жирле үзидарә органнары Жирлек бюджетының баланслылыгын һәм бюджет хокук менәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, муниципаль бурыч күләме, күләме һәм структурасы, жирлекнең бюджет йекләмәләрен үтәүне тәмин итәләр.

17. Жирлек бюджеты керемнәре Россия Федерациясенәң бюджет законнары, салымнар һәм җыемнар турындагы законнар һәм башка мөһүри түләүләр турындагы законнар нигезендә формалаша.

18. Жирлек бюджеты чыгымнары Россия Федерациясә Бюджет кодексында каралган рәвешләрдә гамәлгә ашырыла.

19. Федераль дөүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дөүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга Жирлек бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очраклардан тыш, рәхсәт ителми.

20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясә Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

82 статья. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләренә сатып алу «Дөүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләренә сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Россия Федерациясенәң башка норматив хокукий актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу жирлек бюджеты акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

83 статья. Жирлек гражданның үзара салым акчасы

1. Гражданның үзара салым акчасы астында гражданның жирле өһәмияттәге конкрет мәсьәләләренә хәл итү өчен башкарыла торган бер тапкыр бирелә торган түләүләре аңлашыла. Гражданның үзара салым түләүләре күләме Жирлек (торак пунктның (яисә аның территориясенәң бер өлеше) составына керүче барлык халкы өчен абсолют күләмдә билгеләнә, алар саны жирлек (торак пунктның (яисә аның территориясенәң бер өлеше) составына керүче гражданның гомуми саныннан 30 проценттан артмый торган аерым категорияләреннән тыш, алар өчен түләүләр күләме киметеләргә мөмкин.

2. Әлегә статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән түләүләренә кертү һәм куллану мәсьәләләре жирле референдумда, ө 4.1 һәм 4.3 пунктларда каралган очракларда хәл ителә. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясындагы 1 өлеше, гражданиннар җыенында.

84 статья. Жирлекнең муниципаль бурыч алулары (муниципаль бурыч)

1. Жирлек бюджетын финанслау һәм бурыч йекләмәләрен түләү максатларында федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә муниципаль эчке бурыч алулар башкарырга хокуклы.

Муниципаль бурыч алулар дигәндә Россия Федерациясе валютасында эчке базарда урнашкан Жирлек исемненнән кыйммәтле кәгазьләр чыгару юлы белән башкарыла торган муниципаль бурыч алулар һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә Жирлек бюджетына Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм кредит оешмаларыннан жәлеп ителә торган кредитлар аңлашыла, алар буенча муниципаль бурыч йекләмәләре барлыкка килә.

2. Муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә муниципаль берәмлек исемненнән Жирлекнең Башкарма комитеты карамагында.

85 статья. Жирле бюджет үтәеше

1. Жирлек бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә башкарыла.

2. Жирлек бюджеты касса бердәмлеге һәм чыгымнарның ведомство буйсынуы нигезендә башкарыла.

3. Жирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, Жирлек бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4. Жирлек бюджетын үтәү жирлекнең жыелма бюджет язмасы һәм жирлекнең касса планы нигезендә оештырыла.

86 статья. Бюджет хисабы. Жирлек бюджеты үтәеше турында еллык отчет

1. Жирлекнең бюджет хисаплылыгы еллык булып тора.

2. Жирлекнең бюджет хисаплылыгы, тиешле бюджет акчаларының баш администраторларының жыелма бюджет хисаплылыгы нигезендә, жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан тезелә.

3. Жирлек бюджеты үтәеше турындагы еллык хисап Жирлек Советы карары белән расланьрга тиеш.

4. Жирлек бюджеты үтәеше турындагы еллык хисап, аны Жирлек Советына тапшырганчы, тышкы тикшерү узарга тиеш, ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисаплылыгын тышкы яктан тикшерүне һәм Жирлек бюджеты үтәеше турында еллык хисапка бәяләмә әзерләүне үз эченә ала.

Жирлек бюджеты үтәеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү, федераль законнарда билгеләнгән үзенчәлекләренә исәпкә алып, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтөгәндә, Жирлек Советының муниципаль хокукый актында билгеләнгән тәртиптә, Жирлек Советының Ревизия комиссиясе тарафыннан башкарыла.

5. Жирлекнең Башкарма комитеты, аңа бәяләмә әзерләү ечен, агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча, Жирлек бюджетының үтәеше турында хисап бирә. Жирлек бюджеты үтәеше турында еллык хисапка бәяләмә әзерләү 1 айдан да артмаган вакытка, бюджет акчаларының баш администраторларының еллык бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерү күрсәткечләре нигезендә башкарыла.

6. Жирлек бюджеты үтәеше турындагы еллык хисапка бәяләмә Жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан Жирлек Советына бер үк вакытта Жирлекнең Башкарма комитетына жиберелә.

7. Ел саен, агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча, Жирлекнең Башкарма комитеты, хисап финанс елы ечен Жирлек бюджеты үтәеше турында

еллык отчетны, Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы башка бюджет хисапын һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документларны Жирлек Советына тапшыра.

8. Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапны карау нәтижеләре буенча Жирлек Советы Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапны раслау яки кире кагу турында карар кабул итә.

Жирлек Советы тарафыннан Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисап кире кагылган очракта, ул мәгълүматларны дерес яки тулы булмаган чагылдыру фактларын бетерү һәм 1 айдан артмаган срокта кабат тапшыру ечен кире кайтарыла.

9. Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы карар белән, Жирлек бюджеты керемнәренә, чыгымнарының һәм дефицитының гомуми суммасы күрсәтелеп, хисап финанс елы ечен Жирлек бюджеты үтөлеше турында хисап раслана.

Хисап финанс елында Жирлек бюджеты үтөлеше турында Жирлек Советы карарына аерым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:

- Жирлек бюджетының керемнәр классификациясе кодлары буенча керемнәр;
- Жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча Жирлек бюджеты чыгымнары;
- бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча Жирлек бюджеты чыгымнары;
- бюджет кытлыгын финанслау чыганаclarы классификациясе кодлары буенча Жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганаclarы.

Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы карар белән шулай ук Жирлек бюджеты үтөлеше турында карар кабул итү ечен Россия Федерациясе Бюджет кодексы, аның нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, Жирлек Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән башка күрсәткечләр раслана.

87 статья. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле Россия Федерациясенәң бюджет законнарын һәм бюджет хокук менәсәбәтләрен жайга салучы башка норматив хокукый актларны үтәүне тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, башлангыч һәм алга таба бүленә.

2. Бюджет хокук менәсәбәтләре елкәсендә тышкы муниципаль финанс контроле-жирлекнең ревизия комиссиясенәң контроль эшчәнлегә.

3. Бюджет хокук менәсәбәтләре елкәсендә Эчке муниципаль финанс контроле Жирлек Башкарма комитетының контроль эшчәнлегә булып тора.

4. Алдан тикшерү авыл жирлегә бюджетын үтәү барышында бюджет бозуларны кисәтү һәм булдырмау максатларында башкарыла.

5. Алга таба контроль аның үтөлешенәң законлылыгын, исәп-хисапның дереслеген билгеләү максатыннан жирлек бюджетының үтөлеше нәтижеләре буенча башкарыла.

XIV бүлек. ЖИРЛЕК УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ. ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ

88 статья. Жирлек Уставы проектыን әзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Устав проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм естәмеләр кертү турында Жирлек Советы карары проекты Жирлек Советына депутатлар, Жирлек Башлыгы,

территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданның инициативалы теркемнәре тарафыннан кертелә ала.

2. Устав проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр кертү турында карар проектын әзерләү ечен Жирлек Советы карары белән махсус комиссия тезеләргә мемкин. Әлеге комиссия эшендә катнашу ечен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мемкин.

3. Устав проекты, Уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр кертү турында Жирлек Советы карары проекты, Уставны кабул итү, Уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр кертү турындагы мәсьәләне караганчы 30 кеннән дә соңга калмыйча, Жирлекнең торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стәндларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 еләшендә күрсәтелгән башка ысуллар белән, Жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән Устав проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка җиткерү) белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткереләргә) тиеш, Уставына үзгәрешләр һәм естәмәләр кертү, шулай ук гражданның аның турында фикер алышуда катнашу тәртибе турында Жирлек Советы карары проекты. Уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр кертү турында Жирлек Советы карары проекты буенча тәкъдимнәрне, шулай ук Уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен тегәл яңадан күрсәтү формасында үзгәрешләр кертелгән очракта, фикер алышуларда гражданның катнашу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) таләп ителми.

4. Устав, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр кертү турында Жирлек Советы карары проекты буенча Жирлек Советы утырышында аларны карау алдыннан әлеге Устав нигезендә халык алдында тыңлаулар үткәрелә, моннан тыш, жирлек Уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен, әлеге Уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында үзгәрешләр кертелә.

89 статья. Жирлекнең Уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Устав проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр кертү турында карар проектын карау Жирлек Советы тарафыннан кимендә ике укылышта Жирлек Советы Регламенты нигезендә башкарыла.

2. Устав проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр кертү турында карар проектын беренче укылышта кабул иткәннән соң әлеге проект, тезәтмәләр кертү ечен, жирлек башлыгы тарафыннан Жирлек Советы депутатларына, хокук чыгару инициативасы хокукына ия башка субъектларга җибәрелә.

3. Устав, Жирлек Советының Уставына үзгәрешләр һәм естәмәләр кертү турындагы карары Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан ечтән икесенә күпчелек тавыш белән кабул ителә.

4. Уставны федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән тәңгәлләштерү әлеге закон актлары белән билгеләнгән срокта гамәлгә ашырыла. Федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән күрсәтелгән срок билгеләнмәгән очракта, Жирлек Уставын федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән тәңгәлләштерү срогы тиешле федераль закон, Татарстан Республикасы законы үз кеченә керү датасын, рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) һәм уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр кертү, Жирлек Советы

утырышларының вакытын исәпкә алып билгеләнә, мондый муниципаль хокукий акты дөүлэт теркәвенә алу һәм рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) срокларын һәм, кагыйдә буларак, алты айдан да артмаска тиеш.

90 статья. Жирлек Уставының үз көченә керү тәртибе, әлеге Уставка үзгәрешләр керту турында карар

1. Жирлек Уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр керту турында Жирлек Советы карары кабул ителгәннән соң, федераль законда билгеләнгән тәртиптә дөүлэт теркәве ечен, Жирлек башлыгы тарафыннан муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү елкәсендә федераль башкарма хакимият органының территориаль органына жиберелә.

2. Устав, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр керту турында Жирлек Советы карары Жирлекнең торак пунктлары территориясендә махсус мөгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 елешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән, шулай ук Россия юстиция Министрлыгы порталында «Россия Федерациясендә норматив хокукий актлар» рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш (<http://pravo-minjust.ru> кат <http://право-минюст.рф> - чөлтәр басмасы сыйфатында теркәү: Эл № ФС77-72471, 05.03.2018), дөүлэт теркәвенә алынганнан соң, алар рәсми басылып чыкканнан соң (халыкка житкерелгәннән) үз кеченә керә.

Муниципаль хокукий акты яисә жирле үзидарә органнары арасында тезелгән килешүне рәсми бастырып чыгару булып аның тулы текстын тиешле муниципаль берәмлектә таратыла торган Ввакытлы матбугатта бастырып чыгару санала.

Муниципаль хокукий актларны һәм килешүләрне рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) ечен жирле үзидарә органнары шулай ук чөлтәрле басмадан файдаланырга хокуклы. Муниципаль хокукий актының рәсми чөлтәр басмасында тулы тексты басылып чыккан (урнаштырылган) очракта, күләмле график һәм таблица кушымталары басма матбугатта китерелергә мемкин.

3. Уставка һәм жирле үзидарә органнары структурасын үзгөртә торган үзгәрешләр һәм естәмәләр (Уставны федераль законнар белән тәңгәлләштерү очраklarыннан тыш), жирле үзидарә органнары арасында вөкалөтләр бүлешү (Уставны федераль законнар белән тәңгәлләштерү очраklarыннан тыш, шулай ук жирлек башлыгының һәм жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларының вөкалөтләре, вөкалөтләре, вакытлары, сайлау тәртибе үзгөртү очраklarыннан тыш), әлеге уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр керту турында карар кабул иткән Жирлек Советы вөкалөтләре чоры тәмамланганнан соң үз кеченә керә.

4. Уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр муниципаль хокукий акт белән кертелә, ул рәсмиләштерелергә мемкин:

1) Жирлек Башлыгы имзалаган Жирлек Советы карары белән;

2) Жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән һәм Жирлек Башлыгы имзалаган аерым норматив хокукий акт. Бу очракта әлеге хокукий актта Жирлек Советының аны кабул итү турындагы карары реквизиитлары куела. Жирлек Советының мондый карарына Уставка кертелә торган үзгәрешләр һәм естәмәләр керту турындагы күчмә нигезләмәләрне һәм (яки) нормаларны керту рөхсәт ителми.

5. Уставны яңа редакциядә, Уставка үзгәрешләр һәм естәмәләр керту турында муниципаль хокукий акт белән бөян итү рөхсәт ителми. Бу очракта яңа Устав кабул ителә, ә элек гәмәлдәге Устав һәм аңа үзгәрешләр һәм естәмәләр керту турында муниципаль хокукий актлар яңа Устав үз кеченә кергән кеннән үз кечләрен югалткан дип таныла.